

สรุปผลการดำเนินงาน

ด้านป้องกันและปราบปราม การค้ำมนุษย์ของประเทศไทย

1 เม.ย.64 - 31 มี.ค.65

สารบัญ

	หน้า
๑. บทสรุปผู้บริหาร	๑
๒. ความก้าวหน้าการดำเนินงานตามข้อเสนอแนะ ในรายงานสถานการณ์การค้ามนุษย์ (TIP Report) ประจำปี ๒๕๖๔	๕
๓. ผลงานโครงการริเริ่มสร้างสรรค์ที่สำคัญด้านการต่อต้านการค้ามนุษย์ (Flagship Project)	๒๓
๔. ผลกระทบจาก COVID-๑๙ ต่อความพยายามของรัฐบาล ในการต่อต้านการค้ามนุษย์	๒๕

บทสรุปผู้บริหาร

ข้อมูล ณ ๗ พ.ค.๖๕

๑. ผลการดำเนินงานด้านการดำเนินคดี ตามข้อแนะนำ ๑๕ ข้อ (๑ ๒ ๓ ๕ ๘)

๑.๑ การพัฒนาศักยภาพให้กับเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่

- ด้านการสืบสวนสอบสวนขยายผล ให้กับเจ้าหน้าที่ระดับรองผู้กำกับฯ จำนวน ๑๐๐ คน ระดับผู้กำกับการขึ้นไป จำนวน ๑๐๐ คน รวม ๒๐๐ คน
- ด้านการคัดแยกผู้เสียหาย ให้กับทีมสหวิชาชีพ จำนวน ๒ รุ่น จำนวน ๒๖๐ คน (ตำรวจ ๑๐๐ คน แรงงานจังหวัด ๘๐ คน และพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด ๘๐ คน)
- ด้านการตรวจแรงงานเชิงบูรณาการ การตรวจสอบการทำงานของคนต่างด้าว ให้กับพนักงานตรวจแรงงาน จำนวน ๔๓๓ คน และร่วมกับองค์กร WinRock International อบรมเชิงปฏิบัติการ จำนวน ๑๑๔ คน
- ด้านคำมนุษย์ทางเพศและคุ้มครองสิทธิเด็ก ให้แก่อัยการ จำนวน ๙๐ คน
- ด้านการบังคับใช้กฎหมายแรงงานหรือบริการและคดีคำมนุษย์ออนไลน์ ให้แก่พนักงานฝ่ายปกครอง จำนวน ๔๕ คน

๑.๒ การจัดทำแนวทางปฏิบัติและคู่มือสำหรับเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน

- จัดทำคู่มือ SOP มาตรฐานการปฏิบัติงาน การตรวจคัดกรองเบื้องต้นเพื่อแสวงหาข้อบ่งชี้สำหรับ บุคคลที่มีเหตุอันควรสงสัยได้ว่าเป็นผู้เสียหายจากการแสวงหาประโยชน์ด้านแรงงานแรงงานบังคับ หรือการค้ามนุษย์ด้านแรงงาน เพื่อการดำเนินงานมีประสิทธิภาพต่อกลไกการส่งต่อระดับชาติ สอดคล้องกับสถานการณ์และแนวโน้มของการบังคับใช้แรงงานและการค้ามนุษย์ด้านแรงงานในปัจจุบัน
- จัดทำคู่มือตรวจแรงงานและคู่มือวินิจฉัยแรงงานบังคับ สำหรับพนักงานตรวจแรงงานในการคัดกรองแรงงานบังคับเบื้องต้น และส่งต่อดำเนินคดี
- จัดทำบทวิเคราะห์เพื่อพัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวกับการดำเนินคดีในชั้นพนักงานสอบสวนและการพิจารณาคดีของศาล ขณะนี้อยู่ในขั้นตอนการวิเคราะห์ สังเคราะห์ เพื่อสรุปบทเรียนและนำมาประยุกต์ใช้เป็นข้อแนะนำและแนวทางปฏิบัติเพื่อเพิ่มศักยภาพในการดำเนินคดีเชิงรุกเป็นรูปเล่มและหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (E-book) และจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการเพิ่มศักยภาพการทำงาน และการจัดทำขั้นตอนการปฏิบัติงาน (Protocols) และมาตรฐานการปฏิบัติงาน (SOP) ในการดำเนินคดีการบังคับใช้แรงงานหรือบริการ และคดีคำมนุษย์บนสื่อออนไลน์ โดยอยู่ระหว่างการปรับปรุงฉบับร่างให้สมบูรณ์

๑.๓ การจัดชุดผู้ปฏิบัติงานที่มีประสบการณ์ เป็นชุดสนับสนุนและร่วมปฏิบัติกับผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่และส่วนกลาง

- ตำรวจ: ชุด TATIP จำนวน ๑๙๕ คน ชุด TICAC จำนวน ๒๘๓ คน
- กองบังคับการปราบปรามการค้ามนุษย์: ชุดปฏิบัติการคดีค้ามนุษย์ด้านแรงงาน แรงงานในภาคประมง
- สำนักงานอัยการสูงสุด: ชุดอัยการ สำนักงานคดีค้ามนุษย์ ร่วมกับสำนักงานตำรวจแห่งชาติให้คำปรึกษาในการทำสำนวนการสอบสวน
- จัดทำหลักสูตรการฝึกอบรมพัฒนาศักยภาพเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานด้านการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ ระยะเร่งด่วนแบบเข้มข้น ซึ่งได้ฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ให้เป็นผู้ชำนาญการ/ เชี่ยวชาญเฉพาะทางเพื่อพัฒนาให้เป็นผู้สนับสนุนการปฏิบัติในพื้นที่แล้ว จำนวน ๑๑๐ คน

๑.๔ การนำแนวทางกลไกการส่งต่อระดับชาติ (NRM) มาใช้ในการคัดกรองเบื้องต้น และคัดแยกของ
ทีมสหวิชาชีพ การให้บริการที่เพียงพอแก่บุคคลที่สันนิษฐานว่าเป็นผู้เสียหาย

๑.๕ การปรับระบบงานในการเผชิญเหตุ เมื่อรับแจ้งเหตุ

- ยกระดับศูนย์บัญชาการป้องกันการค้ามนุษย์ด้านแรงงานเป็นหน่วยงานระดับกอง รับผิดชอบงาน
 บูรณาการและประสานงานเผชิญเหตุ จนนำไปสู่การช่วยเหลือคนไทยที่ตกเป็นเหยื่อการค้ามนุษย์ในต่างประเทศ
 และขยายผลทำลายเครือข่ายค้ามนุษย์ได้สำเร็จหลายกรณี (กัมพูชา เมียนมา)

๑.๖ การดำเนินการต่อเจ้าหน้าที่รัฐ

- ใช้มาตรการทางบริหารในการป้องกันเจ้าหน้าที่รัฐมิให้เกี่ยวข้องกับการค้ามนุษย์ โดยขยายขอบเขต
 ให้รวมถึงการนำพาบุคคลเข้ามาในราชอาณาจักรโดยผิดกฎหมายด้วย โดยได้ประกาศใช้ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี
 ว่าด้วยมาตรการทางบริหารในการป้องกันเจ้าหน้าที่ของรัฐมิให้เกี่ยวข้องกับการค้ามนุษย์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ตั้งแต่วันที่
 ๕ เมษายน ๒๕๖๕ เป็นต้นไป

- แต่งตั้งคณะกรรมการติดตามการดำเนินการทางวินัยและการดำเนินคดีกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ
 มิให้เกี่ยวข้องกับการค้ามนุษย์

- ดำเนินคดีกับเจ้าหน้าที่ของรัฐเพิ่มขึ้น ๑๗ คน (อยู่ระหว่างการสอบสวน ๓๑ คน/พิจารณา
 ของพนักงานอัยการ ๔ คน/พิจารณาของศาลจำนวน ๑ คน/ ศาลยกฟ้อง ๑ คน)

- จัดตั้งศูนย์ติดตามและตรวจสอบเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการค้ามนุษย์ เพื่อรับแจ้งเหตุเรื่อง
 ร้องเรียน และปฏิบัติการข่าว

๒. ผลการดำเนินงานด้านคุ้มครอง ตามข้อแนะนำ ๑๕ ข้อ (๔ ๖ ๗ ๙ ๑๐ ๑๑ ๑๒ ๑๕)

- ตั้งศูนย์คัดแยกผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ ณ สถาบันการสอบสวนคดีพิเศษ เพื่อคุ้มครองชั่วคราว
 สำหรับผู้เสียหายหรือบุคคลที่มีเหตุอันควรเชื่อว่าเป็นผู้เสียหายจากการกระทำความผิดฐานค้ามนุษย์

- นำหลักการประเมินความพร้อมของผู้ที่อาจเป็นผู้เสียหายในระหว่างคัดกรองเบื้องต้น และการคัดแยก
 อย่างเป็นทางการ ให้มีช่วงระยะเวลาฟื้นฟูจิตใจที่ตรงที่เหมาะสม (RP)

- ลดระยะเวลาโดยเฉลี่ยในการคุ้มครองผู้เสียหายจาก ๑๕๘ วัน ในปี ๒๕๖๓ เป็น ๑๔๓ วัน ในปี ๒๕๖๔
 เนื่องจากประสิทธิภาพของกระบวนการดำเนินคดีที่รวดเร็ว

- สถานคุ้มครองได้อนุญาตและออกบัตรประจำตัว จำนวน ๗๗ คน โดยออกไปทำงานข้างนอกจำนวน ๑๓ คน

- ให้อิสระในการใช้โทรศัพท์ และมีบริการอินเทอร์เน็ตรูปแบบ Wi-Fi

- จัดให้ทีมสหวิชาชีพประเมินความพร้อมของผู้เสียหายรายบุคคล (Victim Care Assessment: VCA) และ
 ใช้เครื่องมือแบบบันทึกการช่วยเหลือผู้เสียหายรายบุคคล Victim Care Plan / Individual development Plan (IDP)

- พัฒนาศักยภาพเจ้าหน้าที่สถานคุ้มครองทุกแห่งให้ใช้แนวทางการเขียนรายงานบาดแผลทางจิตใจ (Victim
 Impact Statement: VIS) และอบรมการช่วยเหลือเป็นรายบุคคลจากผู้จัดการรายกรณี (Case Manager) จำนวน
 ๓๐ คน รวมทั้งพัฒนาหลักสูตรอบรมในรูปแบบออนไลน์ (TIC e-learning)

- มีผู้เสียหายที่ทำงานในสถานคุ้มครอง จำนวน ๖๒ คน มีรายได้จากการทำงาน รวม ๑,๑๐๒,๒๐๐ บาท

- จัดเตรียมงบประมาณจากกองทุนเพื่อการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ จำนวน ๙๑๗,๙๒๐ บาท
 สำหรับช่วยเหลือบุคคลที่ยังไม่ได้รับการระบุนัยว่าเป็นผู้เสียหายอย่างเป็นทางการ

- จัดตั้งศูนย์ประสานงานระหว่างพนักงานอัยการ ผู้เสียหาย หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และองค์กรภาคเอกชน (NGOs) ที่ทำงานในการคุ้มครองสิทธิผู้เสียหายในคดีค้ามนุษย์ (ศปอคม.) หรือ Coordination Center for Trafficking Victim (CCTV) เพื่อช่วยเหลือคุ้มครองสิทธิให้แก่ผู้เสียหายในคดีค้ามนุษย์

- ปฏิบัติต่อผู้เสียหายในกระบวนการดำเนินคดี โดยกำหนดขั้นตอนและแนวทางปฏิบัติให้พนักงานอัยการเตรียมความพร้อมของพยานและผู้เสียหายในการเข้าสู่กระบวนการดำเนินคดีชั้นศาล และจัดสัมมนาแนวทางปฏิบัติสำหรับผู้พิพากษาในการปฏิบัติต่อผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ โดยยึดผู้เสียหายเป็นศูนย์กลางและคำนึงถึงบาดแผลทางจิตใจ

- ดำเนินการปรับปรุงหนังสือคู่มือปฏิบัติราชการของตุลาการ ส่วนวิธีพิจารณาคดีค้ามนุษย์ตั้งแต่เดือนมีนาคม ๒๕๖๔ จะแล้วเสร็จเผยแพร่แก่ผู้ปฏิบัติงานในปี ๒๕๖๕

- ผู้เสียหายหรือผู้แจ้งเหตุ ได้รับการคุ้มครองทั้งทางอาญาและทางแพ่งตาม ม.๑๓/๑ และ ม.๔๑ แห่ง พ.ร.บ.ป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ.๒๕๕๑ และที่แก้ไขเพิ่มเติม หากผู้ต้องหาแจ้งความกล่าวหาว่าเป็นการแจ้งความเท็จต่อเจ้าพนักงาน ซึ่งมีกรณีผู้ต้องหาคดีโรงงานไปแจ้งความต่อพนักงานสอบสวน สน.ทุ่งสองห้อง ใช้ข้อกฎหมายดังกล่าวในการยุติการดำเนินคดีในชั้นสอบสวน

๓. ผลการดำเนินงานด้านป้องกัน ตามข้อแนะนำ ๑๕ ข้อ (๑๓ ๑๔)

- กำหนดให้นายจ้างสามารถหักค่าใช้จ่ายในความรับผิดชอบของคนต่างด้าว ที่นายจ้างสำรองจ่ายไปก่อน เช่น ค่าหนังสือเดินทาง ค่าตรวจสุขภาพ ค่าใบอนุญาตทำงาน หรือค่าใช้จ่ายอื่นตามที่อธิบดีกำหนดจากค่าจ้าง ค่าล่วงเวลา ที่คนต่างด้าวมีสิทธิได้รับตามอัตราที่จ่ายจริงได้ แต่จะหักได้ไม่เกินร้อยละสิบของเงินที่คนต่างด้าวมีสิทธิได้รับในแต่ละเดือน

- ค่าธรรมเนียมและยกเว้นค่าธรรมเนียมการบริหารจัดการการทำงานของคนต่างด้าว พ.ศ. ๒๕๖๓ เพียงปีละ ๙๐๐ บาท เท่านั้น

- ให้แรงงานได้รับค่าจ้างตามกฎหมายแรงงานไม่น้อยกว่าเดือนละ ๑ ครั้ง สำหรับแรงงานประมง นายจ้างจะต้องจ่ายค่าจ้างฯ ผ่านบัญชีธนาคารเท่านั้น

- สัญญาจ้างแรงงาน กำหนดเป็นแบบฟอร์มและสามารถดาวน์โหลดได้ที่เว็บไซต์ โดยมี ๓ ภาษา ได้แก่ เมียนมา กัมพูชา และลาว และจะนำไปใช้กับแรงงานต่างด้าวในภาคประมงด้วย

- แต่งตั้งคณะทำงานเฉพาะกิจต่อต้านการค้ามนุษย์ด้านแรงงาน จำนวน ๑๓ คน เพื่อเข้าตรวจสอบข้อเท็จจริงตามเบาะแส/ข้อมูลที่ได้รับจากแหล่งข่าว

๔. ผลการดำเนินงานโครงการสำคัญ Flagship Project

- จัดทำแผนปฏิบัติการว่าด้วย กลไกการส่งต่อระดับชาติ การบริหารจัดการคดี และการช่วยเหลือคุ้มครองผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ และการบังคับใช้แรงงานหรือบริการ พ.ศ. ๒๕๖๕ โดยบรรจุมาตรฐานการปฏิบัติงาน การตรวจคัดกรองเบื้องต้นเพื่อหาข้อบ่งชี้/ พฤติการณ์ที่อาจสงสัยว่าจะเป็นผู้เสียหายจากการบังคับใช้แรงงานหรือบริการ และการค้ามนุษย์ด้านแรงงาน (SOP) กลไกการส่งต่อผู้เสียหายระดับชาติ (NRM) และช่วงระยะเวลาฟื้นฟูไตร่ตรอง (Reflection Period) ไว้ในแผนปฏิบัติการ ซึ่งมีมติเห็นชอบเมื่อ ๒๓ มี.ค.๖๕

- จัดตั้งศูนย์คัดแยกผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ระดับประเทศ ให้เป็นศูนย์เตรียมความพร้อมก่อนการคัดแยกผู้เสียหาย ใช้เป็นสถานที่คัดกรองและคัดแยกผู้ที่มีเหตุอันควรเชื่อว่าอาจเข้าข่ายเป็นผู้เสียหาย เป็นศูนย์ปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ของรัฐบาล (ศปก.ปคม.) และศูนย์ความเป็นเลิศเพื่อต่อต้านการค้ามนุษย์ ซึ่งที่ประชุมคณะกรรมการ ปกค. มีมติเห็นชอบในหลักการ ทั้งนี้คาดว่าจะเปิดดำเนินการในปลายปี ๒๕๖๕

- จัดตั้งศูนย์ความเป็นเลิศเพื่อต่อต้านการค้ามนุษย์ (Counter Trafficking in Persons Center of Excellence) เพื่อเสริมสร้างความร่วมมือด้านวิชาการ และแลกเปลี่ยนผู้เชี่ยวชาญระหว่างประเทศในภูมิภาคเอเชีย โดยที่ประชุมคณะกรรมการ ปกค. มีมติเห็นชอบร่างบันทึกข้อตกลงว่าด้วยความร่วมมือระหว่างรัฐบาลไทยกับรัฐบาลออสเตรเลีย ในการจัดตั้งศูนย์ความเป็นเลิศเพื่อต่อต้านการค้ามนุษย์ ซึ่งมีกำหนดลงนามในการประชุมเอเปค ปี ๒๕๖๕

- ออกมาตรการเชิงรุกด้านการป้องกันเด็กจากการค้ามนุษย์ ภายใต้โครงการส่งเสริมธุรกิจท่องเที่ยวที่ปลอดภัยและเป็นมิตรกับเด็ก (Child Safe Friendly Tourism Project) ดำเนินการตั้งแต่ปี ๒๕๖๒ ในพื้นที่นำร่องและจะขยายผลให้ครอบคลุมทั่วประเทศ

๕. การดำเนินการในช่วงสถานการณ์ Covid-๑๙

๕.๑ ผลกระทบของมาตรการล็อกดาวน์ การประกาศเคอร์ฟิวห้ามประชาชนออกนอกเคสสถาน ปิดสถานประกอบการ และงดการเดินทางในช่วงสถานการณ์แพร่ระบาด Covid -๑๙ ตั้งแต่เดือน ม.ค.๖๓ - ก.ย.๖๔ (ราว ๒๑ เดือน) ส่งผลให้สถานการณ์อาชญากรรมดั้งเดิม (ลัก วิ่ง ชิง ปล้น ยาเสพติด) ลดลงทุกประเภท (๒๐ - ๔๐%) ในช่วงปี ๒๕๖๓ และในช่วง ๙ เดือนของปี ๒๕๖๔

๕.๒ สถิติคดีค้ามนุษย์ ปี ๒๕๖๔ ผลการจับกุมดำเนินคดี ๑๘๘ ราย ซึ่งสูงกว่าปี ๒๕๖๓ โดยเฉพาะในช่วง ต.ค. - ธ.ค. ๖๔ (จับกุมได้ ๑๐๐ คดี) ระหว่างการผ่อนคลายมาตรการควบคุมโรคระบาด สามารถสืบสวนทางสื่อออนไลน์และจับกุมได้มากขึ้น เมื่อเทียบกับช่วง ม.ค. - ก.ย. ๖๔ (จับกุมได้ ๘๘ คดี) สำหรับแนวโน้มสถิติคดีจับกุม ปี ๖๓ - ๖๔ ลดลงเนื่องจากได้รับผลกระทบจากมาตรการควบคุมโรคระบาดของไทย อย่างไรก็ตามการเพิ่มความเข้มในการสกัดกั้นและควบคุมการลักลอบผ่านแดน ทำให้สามารถจับกุมการลักลอบขนคนเข้าเมืองผิดกฎหมายได้เพิ่มมากขึ้นในช่วงผ่อนคลายมาตรการควบคุมโรค ในช่วงปลายปี ๒๕๖๔

๕.๓ การปรับปรุงแบบการทำงาน เป็นรูปแบบออนไลน์ ได้แก่ การคัดแยกผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ การประชุมค่าสินไหมทดแทน การพิจารณาคดีของศาล ในส่วนของการดำเนินคดีในชั้นตำรวจ อัยการ รวมทั้งกระบวนการคุ้มครองช่วยเหลือยังคงดำเนินการปกติ โดยปฏิบัติตามมาตรการทางสาธารณสุขอย่างเคร่งครัด ทั้งนี้ ในกระบวนการกักตัวได้อนุญาตให้ผู้เสียหายใช้โทรศัพท์และเข้าถึงอินเทอร์เน็ตได้ตามต้องการ

๖. เหตุผลที่ไทยควรได้รับการจัดอันดับเลื่อนขึ้นเป็นเทียร์ ๒ ในปี ๒๕๖๕

ในปี ๒๕๖๓ สถิติจับกุมคดีค้ามนุษย์ลดลงมาอยู่ที่ ๑๓๓ คดี ในช่วงมาตรการล็อกดาวน์เช่นเดียวกับอาชญากรรมประเภทอื่น ๆ แต่ประเทศไทยถูกลดอันดับจากเทียร์ ๒ ลงมาอยู่ในกลุ่มเทียร์ ๒ ฝ้าจับตามอง โดยไม่ได้นำเหตุผลดังกล่าวมาพิจารณาประกอบ

ในปี ๒๕๖๔ รัฐบาลไทยได้คลายมาตรการล็อกดาวน์ในช่วงไตรมาสที่ ๔ (ต.ค.-ธ.ค.๖๔) โดยได้ใช้ความพยายามสืบสวนปราบปรามทางสื่อออนไลน์ และสกัดจับการลักลอบขนคนเข้าเมืองผิดกฎหมาย รวมทั้งการช่วยเหลือคนไทยที่ถูกหลอกลวงไปยังประเทศเพื่อนบ้าน (กัมพูชา) ทำให้มีผลการจับกุมคดีค้ามนุษย์เพิ่มมากขึ้นจากปี ๒๕๖๓ จาก ๑๓๓ คดี เพิ่มขึ้นเป็น ๑๘๘ คดี

นอกจากนี้ในช่วง ต.ค.๖๔ - มี.ค.๖๕ รัฐบาลไทยได้ใช้ความพยายามขับเคลื่อนการทำงานตามข้อเสนอแนะในรายงาน ๒๐๒๑ (US TIP Report) จนสำเร็จครบทั้ง ๑๕ ข้อ ยิ่งไปกว่านั้นยังได้ริเริ่มโครงการสำคัญ (Flagship Project) อีก ๔ โครงการ ซึ่งเป็นการยกระดับมาตรฐานในการแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ในไทยอย่างยั่งยืน ดังนั้นประเทศไทยสมควรได้รับการพิจารณาจัดอันดับดีขึ้น เป็นเทียร์ ๒ ในปี ๒๕๖๕

รายงานความก้าวหน้าการดำเนินงาน

ตามข้อเสนอแนะในรายงานสถานการณ์การค้ามนุษย์ (TIP Report) ประจำปี ๒๕๖๔ จำนวน ๑๕ ข้อ

ณ ๗ พ.ค. ๖๕

๑. พัฒนาศักยภาพของผู้บังคับใช้กฎหมายเพื่อให้ดำเนินการเชิงรุกในการดำเนินคดี และตัดสินลงโทษผู้ค้ามนุษย์ด้านแรงงาน และการคัดแยกผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ รวมทั้งจัดทำแนวปฏิบัติที่ชัดเจนสำหรับมาตรา ๖/๑ ตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์

การประกาศใช้แผนปฏิบัติการระดับชาติ

๑.๑ รัฐบาลประกาศใช้แผนปฏิบัติการว่าด้วยกลไกการส่งต่อระดับชาติ การบริหารจัดการคดี และการช่วยเหลือคุ้มครองผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ และการบังคับใช้แรงงานหรือบริการ พ.ศ. ๒๕๖๕ เมื่อวันที่ ๘ เมษายน ๒๕๖๕ เพื่อกำหนดขั้นตอนและแนวทางปฏิบัติในการยกระดับมาตรฐานการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานด้านป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ รวมทั้งเพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายเกิดประสิทธิภาพสูงสุดตามหลักสิทธิมนุษยชนและพันธกรณีระหว่างประเทศ และเพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้เป็นที่ยอมรับในระดับสากล

การพัฒนาศักยภาพผู้บังคับใช้กฎหมาย

๑.๒ สำนักงานตำรวจแห่งชาติได้ดำเนินการพัฒนาศักยภาพเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานด้านการสืบสวนและสอบสวนคดีค้ามนุษย์ระดับรองผู้กำกับการ (ชำนาญการ) และผู้กำกับการขึ้นไป (ระดับบริหารจัดการคดี) ในพื้นที่(กองบัญชาการตำรวจนครบาล และภูธรภาค ๑-๙) และสังกัดหน่วยงานเฉพาะทาง (กองบัญชาการตำรวจสืบสวนสอบสวนอาชญากรรมทางเทคโนโลยี) เน้นหาหลักสูตรครอบคลุมหัวข้อ การคัดแยกเหยื่อค้ามนุษย์ และแรงงานบังคับ เทคนิคการสัมภาษณ์เชิงนิติวิทยาศาสตร์ (Forensic Interviews) แนวทางการสืบสวนขยายผลเพื่อทำลายเครือข่าย เทคนิคการสืบสวนบนสื่อสังคมออนไลน์ และการปฏิบัติงานร่วมกับ NGOs เพื่อยกระดับทักษะในการบังคับใช้กฎหมายเชิงรุกท่ามกลางสังคมวิถีใหม่ (New Normal Society) โดยจัดหลักสูตรฝึกอบรมผ่านระบบออนไลน์เมื่อวันที่ ๙-๑๑ สิงหาคม ๒๕๖๔ สำหรับระดับรองผู้กำกับการ หัวหน้างานสอบสวน และสารวัตรสืบสวนสอบสวน เพื่อขึ้นบัญชีเป็นผู้ชำนาญการ จำนวน ๑๐๐ คน และเมื่อวันที่ ๑๖-๑๘ สิงหาคม ๒๕๖๔ สำหรับระดับผู้กำกับการขึ้นไป ผู้รับผิดชอบงานค้ามนุษย์ เพื่อขึ้นบัญชีเป็นผู้บริหารจัดการคดี จำนวน ๑๐๐ คน

๑.๓ สำนักงานอัยการสูงสุดได้แต่งตั้งคณะทำงานโครงการเพิ่มศักยภาพพนักงานอัยการในกระบวนการยุติธรรมที่เป็นมิตรต่อเด็กผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ การถูกล่วงละเมิดทางเพศ และการกระทำความรุนแรงต่อเด็กในรูปแบบอื่น ๆ (Enhancing a child-friendly justice system among public prosecutors working with child victims of human trafficking, sexual abuse, and other forms of violence against children) เมื่อวันที่ ๑๒ พฤษภาคม ๒๕๖๔ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อทำงานร่วมกับองค์กรภาคประชาสังคม เป็นระยะเวลา ๕ ปี (๒๕๖๔ – ๒๕๖๙) โดยโครงการดังกล่าวมีวัตถุประสงค์ในการส่งเสริมศักยภาพการทำงานของพนักงานอัยการผู้ปฏิบัติงานและเพื่อให้เด็กผู้เสียหายให้ความร่วมมือในการดำเนินคดี โดยผลสัมฤทธิ์ในปี ๒๕๖๔ ส่งผลให้

๑) มีการปรับปรุงหลักสูตรสำหรับพนักงานอัยการผู้ช่วยในเรื่องการสัมภาษณ์ผู้เสียหาย และการเตรียมพยานก่อนขึ้นสืบพยานในชั้นศาล

๒) เกิดความร่วมมือกับสำนักงานสืบสวนเพื่อความมั่นคงแห่งมาตุภูมิสหรัฐอเมริกา (Homeland Security Investigations) โดยมีการจัดอบรมเพิ่มศักยภาพพนักงานอัยการ จำนวน ๘๐ คน ในหัวข้อ การสอบปากคำเด็กผู้เสียหายจากการถูกแสวงหาประโยชน์ทางเพศและการค้ามนุษย์เพื่อคุ้มครองสิทธิไม่ให้เด็ก ผู้เสียหายต้องได้รับผลกระทบกระเทือนทางจิตใจจากการปฏิบัติงานของบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม เมื่อวันที่ ๘ วันที่ ๑๕ และวันที่ ๒๗ ตุลาคม ๒๕๖๔ ผ่านระบบออนไลน์

๓) เกิดการพัฒนาแนวทางปฏิบัติของพนักงานอัยการในการทำงานโดยยึดผู้เสียหายเป็น ศูนย์กลางและเพื่อลดบาดแผลทางใจ

๑.๔ โครงการอบรมเพิ่มศักยภาพบุคลากรในสำนักงานคดีค้ามนุษย์ ในการดำเนินคดีค้ามนุษย์ ในรูปแบบการค้ามนุษย์ด้านแรงงาน การบังคับใช้แรงงาน และถอดบทเรียนการบริหารจัดการคดี เพื่อปรับปรุง ตรวจสอบและเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานสำหรับบุคลากรในสำนักงานคดีค้ามนุษย์ โดยมีผู้เข้าร่วมจำนวน ๖๒ คน เมื่อวันที่ ๕ - ๗ พฤศจิกายน ๒๕๖๔ ณ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เป็นการดำเนินโครงการร่วมกับโครงการ อาเซียน - ออสเตรเลียเพื่อต่อต้านการค้ามนุษย์ เนื่องจากสำนักงานคดีค้ามนุษย์ สำนักงานอัยการสูงสุดจาก ส่วนกลางเป็นผู้พิจารณาส่งคดีทั้งประเทศ ซึ่งผลที่ได้จากการสัมมนาครั้งนี้ คือ ๑) พนักงานอัยการสำนักคดีค้า มนุษย์มีความรู้ความเข้าใจความแตกต่างระหว่าง มาตรา ๖ และมาตรา ๖/๑ แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. ๒๕๕๑ และ ๒) เพื่อที่พนักงานอัยการสามารถให้คำแนะนำปรึกษาหน่วยงาน และองค์กรอื่น ๆ ในการตีความ และใช้บังคับมาตรา ๖ และมาตรา ๖/๑ ดังกล่าวได้อย่างถูกต้องเป็นมาตรฐาน เดียวกัน

การจัดทำแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจนสำหรับมาตรา ๖/๑

๑.๕ กระทรวงแรงงานร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ กระทรวงมหาดไทย สำนักงานตำรวจแห่งชาติ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ มูลนิธิ ไอเจเอ็ม สำนักงานกฎหมายเอส อาร์ (SR Law) จัดทำคู่มือ SOP มาตรฐานการปฏิบัติงาน การตรวจคัดกรองเบื้องต้นเพื่อแสวงหาข้อบ่งชี้สำหรับ บุคคลที่มีเหตุอันควรสงสัยได้ว่าเป็นผู้เสียหายจากการแสวงหาประโยชน์ด้านแรงงานแรงงานบังคับหรือการค้ามนุษย์ด้าน แรงงาน เพื่อให้กับพนักงานตรวจแรงงานและหน่วยงานในพื้นที่นำไปทดลองใช้และนำผลลัพธ์ที่ได้มาประเมินผล เพื่อปรับปรุงและพัฒนาให้สามารถคัดกรองและระบุผู้ที่อาจจะเป็นผู้เสียหายจากการบังคับใช้แรงงานและการค้า มนุษย์ด้านแรงงาน ได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อการส่งต่อระดับชาติและสอดคล้องกับสถานการณ์และ แนวโน้มของการบังคับใช้แรงงานและการค้ามนุษย์ด้านแรงงานในปัจจุบัน

๑.๖ สำนักงานคดีค้ามนุษย์ สำนักงานอัยการสูงสุด ได้จัดทำบทวิเคราะห์เพื่อพัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวกับ การดำเนินคดีในชั้นพนักงานสอบสวนและการพิจารณาคดีของศาล โดยได้รวบรวมคำพิพากษาศาลในคดีค้ามนุษย์ และขบวนการนำพาคนเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย ตั้งแต่ปี ๒๕๕๘ จนถึงปัจจุบัน (๕ ปีเศษ) นำมาถอดบทเรียน เพื่อเรียนรู้แนวทางการรวบรวมพยานหลักฐานที่ศาลรับฟังและนำไปสู่การพิพากษาลงโทษผู้กระทำความผิด โดยได้จัดการ เสวนารับฟังปัญหาอุปสรรคในการดำเนินคดีของหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งได้เริ่ม ดำเนินการตั้งแต่เดือนพฤษภาคม - กันยายน ๒๕๖๔ ขณะนี้อยู่ในขั้นตอนการวิเคราะห์ สังเคราะห์ เพื่อสรุปบทเรียน และนำมาประยุกต์ใช้เป็นข้อเสนอแนะและแนวทางปฏิบัติเพื่อเพิ่มศักยภาพในการดำเนินคดีเชิงรุก โดยยึดผู้เสียหาย

เป็นศูนย์กลาง โดยจัดพิมพ์เป็นรูปเล่มและหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (E-book) สำหรับใช้เป็นสื่อการเรียนการสอนและคู่มือปฏิบัติงานต่อไป

๒. สร้างความเชื่อมั่นว่า เจ้าหน้าที่ในทีมสหวิชาชีพได้รับการฝึกอบรม และมีประสบการณ์การทำงานเกี่ยวกับคดีค้ามนุษย์เพียงพอ เพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพของการคัดแยกผู้เสียหาย

รัฐบาลให้ความสำคัญกับกระบวนการคัดแยกผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ในทุกรูปแบบ ผ่านการฝึกอบรมและถอดบทเรียนร่วมกันระหว่างเจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมายและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยในการคัดแยกคดีค้ามนุษย์ทุกครั้งเป็นการคัดแยกร่วมกันในรูปแบบทีมสหวิชาชีพ และในกรณีที่มืองค์กรภาคประชาสังคม เป็นผู้แจ้งเหตุ ทางรัฐบาลได้มีการบูรณาการความร่วมมือกับหน่วยงานภาคเอกชนนั้น ๆ ให้เข้ามาร่วมคัดแยกผู้เสียหายและเพื่อเป็นการสร้างความเชื่อมั่นของประสิทธิภาพของทีมสหวิชาชีพในการคัดแยกผู้เสียหายหน่วยงานภาครัฐได้ดำเนินการในด้านต่าง ๆ ดังนี้

๒.๑ สำนักงานตำรวจแห่งชาติจัดสัมมนาเพิ่มประสิทธิภาพการคัดแยกผู้เสียหายในคดีค้ามนุษย์ (ผ่านระบบออนไลน์) เพื่อพัฒนาความรู้ความเข้าใจในการคัดแยกผู้เสียหายคดีค้ามนุษย์ โดยยึดผู้เสียหายเป็นศูนย์กลาง และสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานป้องกันปราบปรามการค้ามนุษย์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยจัดสัมมนาแบ่งเป็น ๒ รุ่น ดังนี้

๒.๑.๑ รุ่นที่ ๑ เมื่อวันที่ ๒๓-๒๔ สิงหาคม ๒๕๖๔ จำนวน ๑๓๐ คน ประกอบด้วย

- ข้าราชการตำรวจผู้ปฏิบัติงานสอบสวน ในพื้นที่ตำรวจภูธรภาค ๑ - ๔ กองบัญชาการตำรวจสอบสวนกลาง สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง และชุดปฏิบัติการต่อต้านการค้ามนุษย์ในประเทศไทย สำนักงานตำรวจแห่งชาติ (Thailand Anti Trafficking In Persons Task Force ; TATIP) จำนวน ๕๐ คน

- แรงงานจังหวัด (๔๐ คน)

- พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด (๔๐ คน)

๒.๑.๒ รุ่นที่ ๒ วันที่ ๓๐-๓๑ สิงหาคม ๒๕๖๔ จำนวน ๑๓๐ คน ประกอบด้วย

- ข้าราชการตำรวจผู้ปฏิบัติงานสอบสวน ในพื้นที่กรุงเทพมหานคร กองบัญชาการตำรวจนครบาล ตำรวจภูธรภาค ๕-๙ จำนวน ๕๐ คน

- แรงงานจังหวัด (๔๐ คน)

- พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด (๔๐ คน)

๒.๒ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ โดยกองบังคับการปราบปรามการค้ามนุษย์ จัดโครงการคัดแยกผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์แบบออนไลน์ และการประชุมค่าสินไหมจากการค้ามนุษย์แบบออนไลน์ โดยกลุ่มเป้าหมาย สำหรับเจ้าหน้าที่ตำรวจกองบังคับการปราบปรามการค้ามนุษย์ทำหน้าที่สืบสวนและสอบสวนร่วมกับเจ้าหน้าที่พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เจ้าหน้าที่แรงงาน พนักงานอัยการ และผู้เสียหาย โดยยึดผู้เสียหายเป็นศูนย์กลาง ตั้งแต่เดือนพฤษภาคม เป็นต้นไป จนกว่าสถานการณ์โควิด - 19 คลี่คลาย

โดยเฉพาะกรณีคนไทยในต่างแดน ซึ่งได้รับการช่วยเหลือและส่งตัวกลับประเทศไทย ตามมาตรการควบคุมโรคและการเว้นระยะห่างในช่วงสถานการณ์โควิด-19 แพร่ระบาด เพื่อให้การคัดแยกผู้เสียหายดำเนินการโดยไม่เกิดความเสียหายในรูปคดี และเพื่อความปลอดภัยของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน

๒.๓ กระทรวงแรงงานได้เร่งพัฒนาศักยภาพเจ้าหน้าที่ ผู้ตรวจแรงงาน ให้มีความรู้ความเข้าใจ สามารถแยกแยะพฤติการณ์แห่งคดี รูปแบบในการกระทำความผิด ข้อบ่งชี้และข้อกฎหมายฐานความผิดการค้ำมนุษย์ ด้านแรงงาน การบังคับใช้แรงงานหรือบริการ โดย

๒.๓.๑ จัดอบรมผู้ปฏิบัติงานด้านการตรวจสอบ รวบรวมข้อเท็จจริงและดำเนินคดีกับนายจ้าง สถานประกอบการ และคนต่างด้าว ตามกฎหมายว่าด้วยการบริหารจัดการการทำงานของคนต่างด้าว จำนวน ๑๐๓ คน

๒.๓.๒ จัดอบรมพนักงานตรวจแรงงานในการรับและวินิจฉัยคำร้องและตรวจแรงงานแบบบูรณาการ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการค้ำมนุษย์ด้านแรงงานและการบังคับใช้แรงงาน จำนวน ๗ รุ่น มีผู้ผ่านการอบรมจำนวน ๓๓๐ คน

๒.๓.๓ ร่วมกับองค์กร WinRock International จัดการอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อยกระดับการดำเนินคดีตามกฎหมายแรงงาน การค้ำมนุษย์ และการบังคับใช้แรงงานหรือบริการ ภายใต้โครงการ ATLAS Project (ต่อเนื่องระหว่างปี ๒๕๖๒ - ๒๕๖๕) ซึ่งในปี ๒๕๖๔ ได้ดำเนินการแล้ว จำนวน ๓ รุ่น มีผู้ผ่านการอบรม จำนวน ๑๑๔ คน

๓. สอบสวนและดำเนินคดีในเชิงรุกกับเจ้าหน้าที่รัฐที่เกี่ยวข้องกับการค้ำมนุษย์ ตัดสินและลงโทษผู้กระทำความผิดด้วยบทลงโทษที่เหมาะสม

๓.๑ รัฐบาลได้แต่งตั้ง “คณะอนุกรรมการติดตามการดำเนินการทางวินัยและการดำเนินคดีกับเจ้าหน้าที่ของรัฐมิให้เกี่ยวข้องกับการค้ำมนุษย์” จากการรายงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องพบว่า ในปี ๒๕๖๔ การจับกุมคดีค้ำมนุษย์ในช่วงหลายปีที่ผ่านมา หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ดำเนินการเชิงรุกจนสามารถขยายผลการบังคับใช้กฎหมายและดำเนินคดีกับผู้ร่วมขบวนการทุกรายโดยไม่มีข้อยกเว้น รวมทั้ง ตรวจสอบ ติดตามเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องเรียกร้องผลประโยชน์ ละเลยหรือเพิกเฉยต่อหน้าที่เพื่อดำเนินการทั้งทางวินัยและคดีอาญา ยึดทรัพย์สิน ปลดปล่อยจากราชการ ซึ่งในปี ๒๕๖๔ ได้สืบสวนขยายผลสามารถพบพยานหลักฐานเชื่อมโยงและสามารถดำเนินคดีกับเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้อง มีจำนวนเพิ่มขึ้น ๑๗ คน โดยอยู่ระหว่างการสอบสวน/ไต่สวน จำนวน ๑๑ คน อยู่ระหว่างพิจารณาของพนักงานอัยการ จำนวน ๔ คน อยู่ระหว่างพิจารณาของศาล จำนวน ๑ คน ศาลยกฟ้อง จำนวน ๑ คน

๓.๒ กรมสอบสวนคดีพิเศษจัดตั้งศูนย์ติดตามและตรวจสอบเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการค้ำมนุษย์ เมื่อวันที่ ๘ กันยายน ๒๕๖๔ เพื่อตรวจสอบ สืบสวน สอบสวนในความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้ำมนุษย์ที่มีเจ้าหน้าที่ของรัฐเข้าไปเกี่ยวข้อง และจัดให้มีระบบการข่าว และศูนย์รับแจ้งข่าวและการกล่าวหาหรือเรียนการกระทำความผิดเกี่ยวกับ การค้ำมนุษย์หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐเข้าไปเกี่ยวข้องกับการค้ำมนุษย์

๓.๓ รัฐบาลได้แก้ไขเพิ่มเติมระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยมาตรการทางบริหารในการป้องกันเจ้าหน้าที่ของรัฐมิให้เกี่ยวข้องกับการค้ำมนุษย์ พ.ศ. ๒๕๕๘ โดยแก้ไขเพิ่มเติม บทนิยาม คำว่า “การค้ำมนุษย์” ตามข้อ ๓ ของระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยมาตรการทางบริหารในการป้องกันเจ้าหน้าที่ของรัฐมิให้เกี่ยวข้องกับการค้ำมนุษย์ พ.ศ. ๒๕๕๘ ให้หมายความว่า “การกระทำความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้ำมนุษย์ และให้หมายความรวมถึงการนำพาบุคคลเข้ามาในราชอาณาจักรโดยไม่ได้รับอนุญาตตามกฎหมาย

ว่าด้วยคนเข้าเมือง” เพื่อเป็นการกำหนดมาตรการเชิงรุกเพื่อป้องกันเจ้าหน้าที่ของรัฐมิให้ เข้าไปเกี่ยวข้องกับ การนำพาศพคนเข้ามาในราชอาณาจักร ซึ่งอาจจะตกเป็นผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ โดยได้ประกาศใช้ระเบียบสำนัก นายกรัฐมนตรีว่าด้วยมาตรการทางบริหารในการป้องกันเจ้าหน้าที่ของรัฐมิให้เกี่ยวข้องกับการค้ามนุษย์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๘ เมื่อวันที่ ๕ เมษายน ๒๕๖๕ เป็นต้นไป

๔. เพิ่มความสามารถของผู้เสียหาย โดยเฉพาะกลุ่มผู้ใหญ่อสามารถเดินทางเข้าออกสถานคุ้มครองและเข้าถึง เครื่องมือสื่อสารได้โดยอิสระ และประเมินการอยู่ในสถานคุ้มครองเป็นระยะ เพื่อให้แน่ใจว่าผู้เสียหายจะไม่อยู่ในสถานคุ้มครองนานเกินความจำเป็น

๔.๑ อิสระในการเดินทางเข้าออกสถานคุ้มครองของผู้เสียหาย

ผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์และผู้เสียหายจากการบังคับใช้แรงงานหรือบริการ ที่ได้รับการคุ้มครอง จากรัฐบาลมีสิทธิที่จะอยู่ในสถานคุ้มครองและเดินทางออกนอกสถานคุ้มครองได้ตามความต้องการ ของผู้เสียหาย เช่น การเดินทางออกไปทำงานภายนอก การออกไปทำกิจกรรมทางศาสนา การออกไปทำ กิจกรรมร่วมกับองค์กรต่าง ๆ รวมถึงการออกไปซื้อของใช้อื่น ๆ ที่ผู้เสียหายต้องการ หรือแม้แต่การออกไป โรงพยาบาล หรือศาล เป็นต้น สำหรับผู้เสียหายที่มีความกังวลในเรื่องของความปลอดภัยหรือเรื่องการสื่อสาร ก็จะมีเจ้าหน้าที่ให้การดูแล นอกจากนี้ผู้เสียหายกลุ่มผู้ใหญ่ที่ประสงค์จะออกไปทำงาน สถานคุ้มครองจะช่วย ประสานสำนักงานจัดหางาน เพื่อให้ผู้เสียหายเข้าถึงโอกาสในการทำงานมากขึ้น ส่วนผู้เสียหายต่างชาติที่ไม่มี เอกสารประจำตัวสถานคุ้มครองจะประสานกับกระทรวงมหาดไทย เพื่อขออนุญาตให้ผู้เสียหายได้รับบัตร ประจำตัวชั่วคราวเพื่อสร้างความมั่นใจให้กับผู้เสียหาย

โดยในปี ๒๕๖๔ รัฐบาลไทย ได้ออกบัตรประจำตัวให้ผู้เสียหายที่เข้ารับการคุ้มครองในสถานคุ้มครอง จำนวน ๗๗ คน ประกอบด้วยผู้เสียหายสัญชาติเมียนมา ๓๕ คน กัมพูชา ๑ คน ลาว ๑ คน และโรฮีนจา ๔๐ คน สำหรับการเดินทางออกไปทำงานนอกสถานคุ้มครองได้ แม้ในห้วงสถานการณ์โควิด-19 แพร่ระบาด ทำให้ สถานประกอบการหลายแห่งปิดรับผู้เสียหายออกไปทำงานภายนอก แต่อย่างไรก็ตามยังมีผู้เสียหายผู้ใหญ่ จำนวน ๑๓ คน ผู้ชาย ๙ คน ผู้หญิง ๔ คน ที่ได้ออกไปทำงานนอกจากการทำงานร่วมกันระหว่างเจ้าหน้าที่ ผู้เสียหาย และสถานประกอบการ โดยการออกไปทำงานดังกล่าว เป็นการออกไปทำงานในลักษณะของการอยู่กับนายจ้าง และจะมีทีมนักสังคมสงเคราะห์ของสถานคุ้มครองคอยติดตามดูแลเป็นระยะ

๔.๒ อิสระในการใช้โทรศัพท์ของผู้เสียหาย

ผู้เสียหายในสถานคุ้มครองโดยเฉพาะกลุ่มผู้ใหญ่ สามารถใช้โทรศัพท์ได้ตามความต้องการ เช่น การโทรหาครอบครัว การติดตามข่าวสาร หรือใช้สำหรับเพื่อความบันเทิงอื่น ๆ โดยสถานคุ้มครองได้จัดบริการ อินเทอร์เน็ตในรูปแบบ Wi-Fi สำหรับผู้เสียหาย โดยการใช้งานโทรศัพท์ของผู้เสียหายจะมีทั้งแบบการใช้โทรศัพท์ ส่วนตัวของผู้เสียหาย ซึ่งมีผู้เสียหายที่มีโทรศัพท์ส่วนตัวที่สามารถใช้งานได้ ๑๐๔ คน และสำหรับผู้เสียหายที่ไม่มี โทรศัพท์ส่วนตัว ๖๖ คน หากมีความต้องการที่จะติดต่อครอบครัว สถานคุ้มครองก็จะจัดเตรียมโทรศัพท์ ของสถานคุ้มครองไว้สำหรับผู้เสียหายที่ต้องการโทรกลับหาครอบครัวได้อีกทางหนึ่งด้วย นอกจากนี้ หากผู้เสียหายที่ได้ทำงานและมีรายได้จากการทำงานทั้งภายในและภายนอกสถานคุ้มครอง ก็จะสามารถออกไป ซื้อโทรศัพท์ตามความต้องการของตนเองได้

๔.๓ ระยะเวลาการคุ้มครองในสถานคุ้มครอง

ระยะเวลาโดยเฉลี่ยในการคุ้มครองผู้เสียหายลดลงจาก ๑๕๕ วัน ในปี ๒๕๖๓ เป็น ๑๔๓ วัน ในปี ๒๕๖๔ เนื่องจากประสิทธิภาพของกระบวนการดำเนินคดีที่รวดเร็ว ประกอบกับการวางแผนและการประเมินร่วมกันระหว่างเจ้าหน้าที่และผู้เสียหายอย่างต่อเนื่อง ทำให้ผู้เสียหายไม่ต้องอยู่ในสถานคุ้มครองนานเกินความจำเป็น

๕. สร้างความเชื่อมั่นว่า เจ้าหน้าที่ที่มีประสบการณ์เป็นผู้ทำคดีค้ำมนุษย์ รวมถึงการเพิ่มศักยภาพหน่วยปราบปรามการค้ามนุษย์ของตำรวจ เพื่อดำเนินการช่วยเหลือหน่วยงานในท้องถิ่นที่ไม่มีประสบการณ์ในการสืบสวนการค้ามนุษย์

๕.๑ สำนักงานคดีค้ำมนุษย์ สำนักงานอัยการสูงสุด จัด Dream Team ร่วมกับสำนักงานตำรวจแห่งชาติซึ่งเป็นชุดเคลื่อนที่เร็วของอัยการที่สามารถเดินทางไปให้คำแนะนำกับชุดปฏิบัติในพื้นที่ได้ภายใน ๒๔ ชั่วโมง ในการดำเนินคดีให้คำปรึกษาในส่วนกลางและภูมิภาค เพื่อช่วยเหลือหน่วยงาน ในท้องถิ่นที่ไม่มีประสบการณ์

๕.๒ สำนักงานตำรวจแห่งชาติได้แต่งตั้งชุดปฏิบัติการต่อต้านการค้ามนุษย์ และภาคประมงในประเทศไทย (TATIP) ประกอบด้วยเจ้าหน้าที่ตำรวจทั่วประเทศ จำนวน ๑๙๕ คน และชุดปฏิบัติการปราบปรามการล่องละเมิดทางเพศต่อเด็กทางอินเทอร์เน็ต (TICAC) จำนวน ๒๘๓ คน เพื่อนำเจ้าหน้าที่จาก ส่วนภูมิภาคเข้ามาเรียนรู้การปฏิบัติงานจริง พร้อมกับทีมผู้เชี่ยวชาญส่วนกลางในการลงพื้นที่ทำคดีค้ำมนุษย์ ที่สำคัญทั่วประเทศ และนำองค์ความรู้กลับไปถ่ายทอดให้แก่เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในส่วนภูมิภาคต่อไป

๕.๓ กองบังคับการปราบปรามการค้ามนุษย์ แต่งตั้งชุดปฏิบัติการสืบสวนสอบสวนคดีค้ำมนุษย์ในรูปแบบ Taskforce คดีแรงงาน คดีประมง และคดีอื่น ๆ และสร้างทีมผู้เชี่ยวชาญแบบบูรณาการในการดำเนินคดีและให้คำแนะนำปรึกษาในส่วนกลางและภูมิภาค เพื่อสนับสนุนภารกิจสำหรับการดำเนินคดีค้ำมนุษย์ เมื่อมีการร้องขอจากส่วนภูมิภาค โดยเน้นการสืบสวนสอบสวนดำเนินคดีแรงงาน โดยทีมงานที่มีคุณภาพ ๕.๔ รองนายกรัฐมนตรี (พลเอก ประวิตร วงษ์สุวรรณ) ประธานกรรมการประสานและกำกับการดำเนินงานป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ มุ่งเน้นการพัฒนาศักยภาพเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานด้านการป้องกัน และปราบปรามการค้ามนุษย์ โดยในปี ๒๕๖๔ ได้แต่งตั้งคณะอนุกรรมการเฉพาะกิจจัดทำหลักสูตรพัฒนาศักยภาพผู้ปฏิบัติงานด้านการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ ระยะเร่งด่วน เพื่อจัดทำหลักสูตรการฝึกอบรมพัฒนาศักยภาพเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานด้านการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ ระยะเร่งด่วนแบบเข้มข้น ในการพัฒนาทักษะความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านสำหรับเจ้าหน้าที่ทีมสหวิชาชีพ ให้มีความชำนาญ/เชี่ยวชาญด้านการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ สำหรับเป็นพี่เลี้ยงสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานในส่วนกลาง และการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ในระดับพื้นที่ รวมทั้งสร้างความเชื่อมั่นในการทำงานของเจ้าหน้าที่ทีมสหวิชาชีพที่ผ่านการอบรมฯ ในการคัดกรองคัดแยก และดำเนินคดีค้ำมนุษย์และการบังคับใช้แรงงานหรือบริการด้วย

โดยได้จัดการฝึกอบรมระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ - มีนาคม ๒๕๖๕ จำนวน ๔ รุ่น รวม ๑๑๐ คน ผู้เข้ารับการฝึกอบรมฯ ประกอบด้วย ผู้ปฏิบัติงานจากกระทรวง พม. กระทรวงแรงงาน สำนักงานตำรวจแห่งชาติ กรมการปกครอง กรมสอบสวนคดีพิเศษ สำนักงานอัยการสูงสุด โดยผู้เข้ารับการฝึกอบรมฯ ได้รับใบประกาศนียบัตร ลงนามโดยรองนายกรัฐมนตรี (พลเอก ประวิตร วงษ์สุวรรณ) ประธานกรรมการประสาน

และกำกับการดำเนินงานป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ และได้รับการขึ้นบัญชีเป็นผู้มีความเชี่ยวชาญ/ชำนาญการ ในการเป็นพี่เลี้ยงให้คำปรึกษาและสนับสนุนการทำงานของหน่วยงานและในระดับพื้นที่ ทั้งนี้ ได้รับการสนับสนุนงบประมาณในการจัดฝึกอบรมดังกล่าว จากโครงการอาเซียน - ออสเตรเลีย เพื่อต่อต้านการค้ามนุษย์ (ASEAN - ACT) และมูลนิธิโอเจเอ็ม

๖. ขยายระยะเวลาสำหรับเจ้าหน้าที่ในการคัดแยกบุคคลที่อาจเป็นผู้เสียหายอย่างเป็นทางการ เพื่อให้ผู้เสียหายมีระยะเวลาในการเข้าถึงบริการของรัฐ ได้รับการฟื้นฟูจากการถูกแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ และบอกเล่าประสบการณ์ของพวกเขาให้เจ้าหน้าที่ทราบ

๖.๑ เมื่อวันที่ ๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๔ กรมสอบสวนคดีพิเศษได้จัดตั้ง “ศูนย์คัดแยกผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์” ณ สถาบันการสอบสวนคดีพิเศษ มีวัตถุประสงค์ เพื่อคุ้มครองชั่วคราวสำหรับผู้เสียหายหรือบุคคลที่มีเหตุอันควรเชื่อว่าเป็นผู้เสียหายจากการกระทำความผิดฐานค้ามนุษย์ ในทางปฏิบัติที่ผ่านมาไม่มีสถานที่ดังกล่าว โดยเฉพาะ พนักงานเจ้าหน้าที่ใช้ห้องประชุมของสถานที่ราชการเป็นสถานที่คุ้มครองหรือคัดแยกผู้เสียหาย ซึ่งอาจเป็นเหตุให้ผู้เสียหายหวาดกลัว รู้สึกไม่ปลอดภัย จึงไม่กล้าที่จะเปิดเผยข้อมูลในการถูกแสวงหาประโยชน์ เป็นเหตุให้ไม่สามารถดำเนินคดีค้ามนุษย์ได้ บางกรณีผู้เสียหายยังอยู่ในสภาวะที่ได้รับผลกระทบกระเทือนทางจิตใจอย่างร้ายแรง (Trauma-Informed) และอยู่ในระยะเวลาที่ต้องได้รับการฟื้นฟูทางด้านจิตใจ (Reflection period) จึงไม่พร้อมที่จะเปิดเผยข้อมูลกับเจ้าหน้าที่ จึงต้องมีสถานที่ให้ผู้เสียหายพักค้างแรมเพื่อฟื้นฟู เยียวยาบาดแผลทางจิตใจ เกิดความรู้สึกอบอุ่น ปลอดภัย และเกิดความไว้วางใจกับเจ้าหน้าที่ มุ่งพัฒนากระบวนการคัดแยก สัมภาษณ์ คุ้มครองผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ สามารถระบุตัวผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เน้นผู้เสียหายเป็นศูนย์กลาง (Victim-Centric Approach) ยกระดับการดำเนินงานด้านการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ของประเทศให้ดีขึ้นต่อไป

๖.๒ มติคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ ครั้งที่ ๑/๒๕๖๕ เมื่อวันที่ ๒๓ มีนาคม ๒๕๖๕ โดยมีรองนายกรัฐมนตรี (พลเอก ประวิตร วงษ์สุวรรณ) เป็นประธาน ได้มีมติเห็นชอบให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในกระบวนการให้การช่วยเหลือคุ้มครองผู้เสียหาย โดยเฉพาะในกระบวนการคัดแยกให้นำมาตรฐานเกี่ยวกับระยะเวลาในการคัดแยกของทีมสหวิชาชีพ การให้บริการที่เพียงพอแก่บุคคลที่สันนิษฐานว่าอาจเป็นผู้เสียหายและบุคคลที่จะให้สัมภาษณ์มีช่วงระยะเวลาฟื้นฟูแลไตร่ตรองที่เหมาะสม (RP) ในการให้ข้อมูลแก่เจ้าหน้าที่ ไปเป็นแนวปฏิบัติในการดำเนินงานช่วยเหลือคุ้มครองทั่วประเทศ

๖.๓ รัฐบาลอยู่ระหว่างดำเนินการจัดตั้งศูนย์คัดแยกผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ ระดับชาติ โดยความร่วมมือระหว่างกระทรวงแรงงาน สำนักงานตำรวจแห่งชาติ และหน่วยงานที่รับผิดชอบด้านดำเนินคดี ซึ่งศูนย์ดังกล่าวจะดำเนินการรองรับ ๓ การกิจหลัก ได้แก่ (๑) เป็นศูนย์เตรียมความพร้อมก่อนการคัดแยกผู้เสียหาย เพื่อเป็นสถานที่คัดกรองและคัดแยกผู้ที่มีเหตุอันควร เชื่อว่าอาจเข้าข่ายเป็นผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ (Potential trafficking victims) ด้วยการนำเทคโนโลยีและระบบฐานข้อมูลมาช่วยในกระบวนการคัดกรอง คัดแยกเพิ่มประสิทธิภาพการให้ความช่วยเหลือเบื้องต้น โดยยึด ผู้เสียหายเป็นศูนย์กลาง (๒) เป็นศูนย์ปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ของรัฐบาล (ศปก.ปคม.) เพื่อเป็นสถานที่ปฏิบัติงานร่วมกันของทีมสหวิชาชีพ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และ (๓) เป็นศูนย์ความเป็นเลิศเพื่อต่อต้านการค้ามนุษย์ (Counter Trafficking in Persons Center of Excellence) เพื่อรองรับการฝึกอบรมหลักสูตรเฉพาะทางด้านการต่อต้านการค้ามนุษย์ โดยจะได้รับ

การสนับสนุนทางวิชาการจากโครงการอาเซียนออสเตรเลีย เพื่อต่อต้านการค้ามนุษย์ (ASEAN – ACT) และมูลนิธิ ไอเจเอ็ม เพื่อก้าวสู่มาตรฐานระดับสากลในภูมิภาคนี้

๗. สร้างความเชื่อมั่นว่า สถานคุ้มครองของรัฐและองค์กรที่ไม่ใช่ภาครัฐ (NGOs) ดูแลผู้เสียหายโดยคำนึงถึง บาดแผลทางจิตใจและให้การดูแลที่เหมาะสมสำหรับแต่ละบุคคล (Individualized care) อย่างเหมาะสม เช่น การให้ความช่วยเหลือด้านกฎหมาย และการเยียวยาจิตใจ

ในปี ๒๕๖๔ สถานคุ้มครอง พม. ทั้ง ๙ แห่ง และสถานคุ้มครองเอกชน ๓ แห่ง ให้ความสำคัญกับการคุ้มครองช่วยเหลือที่คำนึงถึงบาดแผลทางจิตใจของผู้เสียหาย โดยดำเนินการ

กระบวนการช่วยเหลือทางกฎหมายในสถานคุ้มครอง

๗.๑ สถานคุ้มครองสวัสดิภาพผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ ได้พัฒนาศักยภาพผู้ปฏิบัติงานในการเป็นผู้จัดการรายกรณี หรือ Case Manager และเน้นการทำงานเชิงบูรณาการในสถานคุ้มครอง โดยการวางแผนการทำงานร่วมกันกับททสทวิชาชีพ จนพัฒนาเป็นแผนพัฒนาผู้เสียหายรายบุคคล หรือ Victim Care Plan โดยมีการวางแผนการทำงานร่วมกับทีมสหวิชาชีพทั้งภายในและภายนอก เพื่อให้การช่วยเหลือผู้เสียหายให้ครอบคลุมทุกมิติ ทั้งทางด้านสังคม ด้านกฎหมาย ด้านการแพทย์ การศึกษา การประกอบอาชีพ และการเตรียมความพร้อมก่อนกลับคืนสู่สังคม โดยเฉพาะประเด็นทางด้านกฎหมาย ที่มีความเกี่ยวข้องกับการเรียกค่าสินไหมทดแทน ที่นอกเหนือจากการเขียนรายงานบาดแผลทางจิตใจ (Victim Impact Statement) แล้วยังมีแนวทางในการพิจารณาผลทางการแพทย์ที่เกี่ยวข้องเนื่องจากการถูกระงับจากกระบวนการค้ามนุษย์มาใช้ประกอบสำหรับการเรียกค่าสินไหมทดแทนของผู้เสียหายด้วย

การคำนึงถึงบาดแผลทางจิตใจและการดูแลที่เหมาะสมสำหรับบุคคล

๗.๒ ในปี ๒๕๖๔ สถานคุ้มครองเริ่มใช้เครื่องมือแบบบันทึกการช่วยเหลือผู้เสียหายรายบุคคล หรือ Victim Care Plan / Individual development Plan (IDP) อย่างเป็นระบบมากขึ้น เพื่อเป็นเครื่องมือในการติดตาม/วางแผนการช่วยเหลือผู้เสียหาย ซึ่งจะช่วยให้การรับส่งต่อบริการสำหรับผู้เสียหายเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งการนำแบบฟอร์มบันทึกข้อมูลการให้การช่วยเหลือผู้เสียหาย จัดเก็บในระบบฐานข้อมูลของสถานคุ้มครองทุกแห่ง เพื่อเป็นการรักษาความลับของผู้เสียหาย ที่อนุญาตเฉพาะบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องที่จะสามารถเข้าถึงข้อมูลของผู้เสียหายได้ และเพื่อสามารถตรวจสอบประวัติและการให้บริการผู้เสียหายได้อย่างรวดเร็วในอนาคต รวมถึงจะเป็นเครื่องมือส่งต่อหน่วยงานที่จะต้องดูแลผู้เสียหายต่อภายหลังกลับคืนสู่สังคมต่อไป

๗.๒ การนำแนวทางการเขียนรายงานบาดแผลทางจิตใจ (Victim Impact Statement) มาใช้สำหรับผู้เสียหายที่ได้รับผลกระทบจากบาดแผลทางจิตใจอย่างต่อเนื่อง โดยสถานคุ้มครองร่วมกับทีมสหวิชาชีพที่ให้การช่วยเหลือผู้เสียหาย ได้ร่วมกันประเมินผู้เสียหายในทุกมิติ หากพบว่า ผู้เสียหายบอบช้ำจากบาดแผลทางจิตใจจากกระบวนการค้ามนุษย์จะพิจารณาลดกระบวนการที่ผู้เสียหายต้องเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม ที่จะต้องบอกเล่าเรื่องราวที่กระทบต่อจิตใจของผู้เสียหาย และนำรูปแบบการใช้ VIS มาใช้ในกระบวนการยุติธรรมของผู้เสียหายแทน

การพัฒนาศักยภาพผู้ปฏิบัติงานในสถานคุ้มครอง

๗.๓ กระทรวง พม. ให้ความสำคัญกับการคุ้มครองช่วยเหลือกลุ่มผู้เสียหายที่มีบาดแผลทางใจ โดยได้ร่วมกับมูลนิธิ ไอ เจ เอ็ม พัฒนาศักยภาพผู้ปฏิบัติงานในกระบวนการคัดแยกจากสำนักงานพัฒนาสังคมและ

ความมั่นคงของมนุษย์ ในการคำนึงถึงบาดแผลทางจิตใจของผู้ที่อยู่ในกระบวนการคัดแยก ผ่านการจัดอบรมให้ความรู้แก่เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานจำนวน ๓๐ คน จากพื้นที่ที่มีการคัดแยกผู้เสียหายบ่อยครั้ง ในรูปแบบออนไลน์จำนวน ๒ วัน เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจในเรื่องบาดแผลทางจิตใจที่เกิดขึ้นจากกระบวนการค้ามนุษย์ การตระหนักถึงการให้ความสำคัญกับบาดแผลทางจิตใจในระหว่างการสัมภาษณ์เพื่อคัดแยก และเป็นการสร้างพื้นที่ที่เป็นมิตรสำหรับผู้เสียหาย (Victim Friendly Area) ซึ่งจะช่วยให้ผู้เสียหายมีความมั่นใจในกระบวนการคุ้มครองช่วยเหลือ และนำไปสู่การดำเนินคดีที่มีประสิทธิภาพอีกด้วย

นอกจากนี้ กระทรวง พม. ได้ร่วมกับมูลนิธิ ไอ เจ เอ็ม ในการพัฒนาหลักสูตรการอบรมให้ความรู้และเพิ่มทักษะเกี่ยวกับการดูแลบาดแผลทางจิตใจผ่านระบบออนไลน์ (TIC e-learning) โดยการพัฒนาหลักสูตรการอบรมร่วมกันกับที่ปรึกษาด้านการดูแลบาดแผลทางจิตใจ และทีมนักวิชาการด้านจิตวิทยาจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งในปัจจุบันได้จัดทำหลักสูตรเรียบร้อยแล้ว และอยู่ระหว่างการพัฒนาแบบ e-learning ซึ่งคาดว่าจะสามารถเริ่มใช้งานได้ในปี ๒๕๖๕

๗.๔ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ได้ร่วมกับองค์กร UK Border Force ภายใต้สถานเอกอัครราชทูตสหราชอาณาจักรประจำประเทศไทย ในการจัดทำช่องทางการพัฒนาความรู้สำหรับการเรียนรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับการค้ามนุษย์และการค้าทาสยุคใหม่ ผ่านช่องทางออนไลน์ เพื่อเป็นหนึ่งในช่องทางการเพิ่มเติมความรู้สำหรับผู้ปฏิบัติงาน โดยเฉพาะผู้ปฏิบัติงานด้านหน้าที่เป็นทีมสหวิชาชีพกลุ่มแรกที่พบกับกลุ่มผู้ที่อาจเป็นผู้เสียหาย โดยช่องทางนี้จะทำให้การเรียนรู้เพิ่มเติมของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานทำได้อย่างต่อเนื่อง เป็นการฝึกฝนความเชี่ยวชาญของผู้ปฏิบัติงาน โดยได้มีการจัดสัมมนาเปิดตัวและนำเสนอ Human Trafficking Awareness for First Responders e-learning ผ่านระบบออนไลน์ ซึ่งได้รับการสนับสนุนวิทยากรจาก UK Border force ประเทศอังกฤษ ซึ่งเป็นผู้พัฒนาโปรแกรม e-learning ดังกล่าวได้มาแลกเปลี่ยนและอธิบายวิธีการเรียนรู้ รวมทั้งได้นำเสนอแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในกรณีที่เกี่ยวข้องด้วย โดยการสัมมนาในครั้งนี้ มีผู้เข้าร่วมการอบรมกว่า ๒๘๐ คน

๘. เพิ่มการประสานงานระหว่างหน่วยงานภาครัฐ เพื่อให้การละเมิดสิทธิแรงงาน และข้อร้องเรียนต่างด้าวซึ่งบ่งชี้ว่าอาจเป็นแรงงานบังคับ ได้รับการสืบสวนการกระทำความผิดฐานค้ามนุษย์ รวมถึงการจัดทำแนวปฏิบัติในการส่งต่อกรณีที่อาจเข้าข่ายการค้ามนุษย์ด้านแรงงานจากพนักงานตรวจแรงงานไปยังทีมสหวิชาชีพและหน่วยงานบังคับใช้กฎหมาย

๘.๑ มติคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ ครั้งที่ ๑/๒๕๖๕ เมื่อวันที่ ๒๓ มีนาคม ๒๕๖๕ โดยมีรองนายกรัฐมนตรี (พลเอก ประวิตร วงษ์สุวรรณ) เป็นประธาน ได้เห็นชอบให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในกระบวนการให้การช่วยเหลือคุ้มครองผู้เสียหาย โดยเฉพาะในกระบวนการคัดแยก นำแนวทางกลไกการส่งต่อระดับชาติ (National Referral Mechanism) ซึ่งเป็นกลไกที่ทำให้มีมาตรฐานเกี่ยวกับระยะเวลาในการคัดแยกของทีมสหวิชาชีพ การให้บริการที่เพียงพอแก่บุคคลที่สันนิษฐานว่าอาจเป็นผู้เสียหาย ไปเป็นแนวปฏิบัติในการดำเนินงานช่วยเหลือคุ้มครองทั่วประเทศ

๘.๒ กระทรวงแรงงานประสานงานระหว่างหน่วยงานทั้งภาครัฐองค์กรอิสระ เพื่อเป็นการสร้างความมั่นใจให้มีการสืบสวนสอบสวนการละเมิดสิทธิแรงงาน และข้อร้องทุกข์ร้องเรียนของแรงงานไทยและต่างด้าว ดังนี้

๘.๒.๑ สำนักงานเลขาธิการ ศูนย์บัญชาการป้องกันการค้ำมนุษย์ด้านแรงงาน ได้ช่วยเหลือผู้เสียหายจากการถูกละเมิดผ่านสื่อออนไลน์ หรือในกรณีแรงงานถูกละเมิดสิทธิตามกฎหมายคุ้มครองแรงงาน โดยประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สถานเอกอัครราชทูตฯ สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด เจ้าหน้าที่ตำรวจ ฝ่ายปกครอง และหน่วยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยที่ผ่านมา ได้ตรวจสอบข้อเท็จจริงในกรณีแรงงานถูกละเมิดไปทำงานต่างประเทศ ที่อาจไม่เข้าองค์ประกอบความผิดตามพระราชบัญญัติป้องกันการปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. ๒๕๕๑ และที่แก้ไขเพิ่มเติม แต่สามารถขยายผลไปสู่การให้ความช่วยเหลือผู้เสียหายในคดีค้ามนุษย์รายอื่นได้ จากการขอความช่วยเหลือของผู้เสียหายผ่านสื่อออนไลน์ผ่านการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

๘.๒.๒ กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน ได้วางมาตรฐานการตรวจแรงงานของพนักงานตรวจแรงงานในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการบังคับใช้แรงงานหรือบริการและการค้ามนุษย์ด้านแรงงาน โดยพนักงานตรวจแรงงานจะต้องปฏิบัติตามคู่มือตรวจแรงงานสำหรับพนักงานตรวจแรงงาน กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน ภายใต้แนวปฏิบัติเกี่ยวกับการป้องกันปราบปรามและช่วยเหลือคุ้มครองผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ด้านแรงงาน ควบคู่กับการคัดแยกผู้เสียหายจากการใช้แรงงานบังคับและการค้ามนุษย์ด้านแรงงานจากการคัดกรองลูกจ้าง โดยการสัมภาษณ์ผ่านแบบคัดกรองแรงงานบังคับเบื้องต้นหากแรงงานยื่นคำร้องทุกข์ (คร.7) หรือร้องเรียนเพื่อค้นหาข้อบ่งชี้ของการบังคับใช้แรงงานหรือการค้ามนุษย์ด้านแรงงาน

นอกจากนี้เพื่อให้การดำเนินงานคุ้มครองสิทธิของแรงงานตลอดจนเป็นเครื่องมือช่วยให้การปฏิบัติงานของพนักงานตรวจแรงงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อย รวดเร็ว จึงได้ดำเนินการจัดทำคู่มือการวินิจฉัยความผิดฐานบังคับใช้แรงงานตามพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติป้องกันการปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. ๒๕๕๑ พ.ศ. ๒๕๖๒ ซึ่งดำเนินการตั้งแต่วันที่ ๒๕ มีนาคม ๒๕๖๓ โดยหากพนักงานตรวจแรงงานพบเบาะแสการกระทำความผิดเกี่ยวกับการค้ามนุษย์จะดำเนินการรวบรวมพยานหลักฐานเบื้องต้นและแจ้งให้หน่วยงานบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องดำเนินการตามแผนบูรณาการปฏิบัติเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการคัดแยกผู้เสียหาย

๘.๓ สำนักงานคดีค้ามนุษย์ สำนักงานอัยการสูงสุดได้ร่วมกับองค์กรโอเปอเรชั่น อันเดอร์กราวนด์ เรลโรด (Operation Underground Railroad – O.U.R.) จัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการเพิ่มศักยภาพการทำงานและการจัดทำขั้นตอนการปฏิบัติงาน (Protocols) และมาตรฐานการปฏิบัติงาน (SOP) ในการดำเนินคดีการบังคับใช้แรงงานหรือบริการ คดีค้ามนุษย์ และการแสวงหาประโยชน์ทางเพศเด็กออนไลน์ โดยได้จัดทำ (ร่าง) ขั้นตอนการปฏิบัติงาน (Protocols) และมาตรฐานการปฏิบัติงาน (SOP) ในการดำเนินคดีค้ามนุษย์และการแสวงหาประโยชน์ทางเพศเด็กออนไลน์ เพื่อให้ทุกหน่วยงานสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางปฏิบัติที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน โดยอยู่ระหว่างการปรับปรุงฉบับร่างให้สมบูรณ์

๘.๔ กระทรวงมหาดไทย โดยกรมการปกครองฝึกอบรมพนักงานฝ่ายปกครอง ในโครงการฝึกภาคปฏิบัติสืบสวนคดีค้ามนุษย์ด้านการบังคับใช้กฎหมายแรงงานหรือบริการและคดีค้ามนุษย์ออนไลน์ เพื่อเพิ่มศักยภาพการปฏิบัติงานของชุดปฏิบัติการพิเศษกรมการปกครอง โดยมีกลุ่มเป้าหมายในการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้และประสบการณ์ทำงานตามพระราชบัญญัติป้องกันการปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. ๒๕๕๑ และที่แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา ๖ และมาตรา ๖/๑ รวม ๔๕ คน ประกอบด้วย เจ้าหน้าที่ชุดปฏิบัติการพิเศษ กรมการปกครอง เจ้าหน้าที่รัฐจากกระทรวงแรงงาน กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ และสำนักงานอัยการสูงสุด มาบูรณาการถ่ายทอดความรู้และถอดบทเรียนร่วมกัน เกิดผลทำให้พนักงานฝ่ายปกครองมีความเข้าใจองค์ประกอบความผิดตามกฎหมายมากขึ้น และมีเครือข่ายการประสานงาน

ระหว่างเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายมีประสิทธิภาพมากขึ้น และสามารถทำงานร่วมกันเป็นทีมประเทศไทยป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

จากการฝึกอบรมดังกล่าวเกิดผลสัมฤทธิ์ คือ ตั้งแต่เดือนตุลาคม ๒๕๖๔ ประชาชนร้องเรียนขอความช่วยเหลือจากศูนย์ดำรงธรรม กระทรวงมหาดไทย ขอให้ช่วยคนไทยที่ถูกหลอกลวงไปทำงานผิดกฎหมายที่เมืองทเมอ์ดา จังหวัดโพธิสัตว์ ประเทศกัมพูชา โดยถูกบังคับให้ทำงานในแก๊งคอลเซ็นเตอร์ แก๊ง SMS หลอกลวง เว็บไซต์รับพนันผิดกฎหมาย ถูกนายจ้างชาวต่างชาติกักขัง ให้อุดอาหาร ทำร้ายร่างกายและมีการเอาไปขายต่อให้นายจ้างคนอื่น จากนั้น ทางกรมไทย จากนั้น รัฐบาลไทยได้สั่งการให้สำนักงานตำรวจแห่งชาติ โดยศูนย์พิทักษ์เด็ก สตรี ครอบครัว ป้องกันปราบปรามการค้ามนุษย์ และภาคประมง ชุดปฏิบัติการพิเศษกรมการปกครอง ประจำศูนย์ดำรงธรรม อีกทั้งผู้ว่าราชการจังหวัดตราด กระทรวงมหาดไทย กระทรวงแรงงาน กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และองค์กรนอกภาครัฐ ได้ประสานความร่วมมือกับทางการกัมพูชาโดยการจัดการประชุมหารือระดับทวิภาคี ภายใต้การสนับสนุนจากโครงการอาเซียน – ออสเตรเลียเพื่อต่อต้านการค้ามนุษย์ จนกระทั่งเจ้าหน้าที่ตำรวจและหน่วยงานสังคมสงเคราะห์ที่เกี่ยวข้องของทั้งสองประเทศสามารถร่วมกันช่วยเหลือผู้เสียหายคนไทยเหล่านั้นกลับมายังประเทศไทยได้อย่างปลอดภัย หลังจากนั้น จึงมีการคัดแยกผู้เสียหายซึ่งอาจเข้าข่ายการค้ามนุษย์ จำนวนรวม ๔ กลุ่ม กลุ่มที่ ๑ จำนวน ๕๓ คน กลุ่มที่ ๒ จำนวน ๖๓ คน กลุ่มที่ ๓ จำนวน ๑๐๓ คน และกลุ่มที่ ๔ จำนวน ๑๔๔ คน รวมจำนวน ๓๖๓ คน และในปัจจุบัน ยังมีการประสานงานกับกระทรวงการต่างประเทศเพื่อช่วยเหลือผู้เสียหายเพิ่มเติมต่อไป

๙. พิจารณาทางเลือกทางกฎหมายให้กับผู้เสียหายชาวต่างชาติในการเข้ารับการคุ้มครองในสถานคุ้มครอง เช่น อนุญาตให้ผู้เสียหายออกจากระบบของสถานคุ้มครองได้ เมื่อพวกเขาพร้อมสำหรับการหางานทำภายนอกสถานคุ้มครอง

๙.๑ ผู้เสียหายที่เข้ารับการคุ้มครองในสถานคุ้มครอง จะได้รับการประเมินความต้องการฝึกอาชีพ โดยสถานคุ้มครองได้มีกิจกรรมที่ผู้เสียหายสามารถเลือกการฝึกอาชีพได้ตามความสนใจหรืออาชีพที่ตนเองถนัด ในปี ๒๕๖๔ กระทรวง พม. ได้เพิ่มช่องทางการเรียนรู้อาชีพใหม่ให้แก่ผู้เสียหาย โดยการแนะนำอาชีพจากนักแนะแนวอาชีพของกรมการจัดหางาน เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมสำหรับผู้เสียหายที่จะได้เรียนรู้อาชีพใหม่ในสถานการณ์และบริบทของโลกที่เปลี่ยนแปลงไป และได้มีการจัดกิจกรรมฝึกทักษะอาชีพ โดยเชิญวิทยากรจากสถาบันการอาชีพที่มีประสบการณ์ เข้าไปสอนทักษะเพื่อเตรียมความพร้อม เช่น หลักสูตรบาร์ิสต้า และอาหารจานเดียวเพื่อการประกอบอาชีพ เป็นต้น

นอกจากนี้ สำหรับผู้เสียหายกลุ่มใหญ่ที่มีความต้องการในการออกไปทำงาน สถานคุ้มครองได้มีการประเมินความพร้อมของผู้เสียหายที่เข้ารับการคุ้มครอง และการฝึกทักษะในการทำงาน การแนะนำอุปกรณ์สำหรับการทำงาน เพื่อให้ผู้เสียหายสามารถออกไปทำงานภายนอกได้ ทั้งในระหว่างการเข้ารับ การคุ้มครองในสถานคุ้มครอง และภายหลังกลับคืนสู่สังคมแล้ว โดยในระหว่างเข้ารับการคุ้มครอง หลังจากที่ผู้เสียหายแจ้งความประสงค์ที่จะออกไปทำงานภายนอกและได้มีนายจ้างที่ถูกต้องตามความร่วมมือกับกรมการจัดหางานแล้ว ผู้เสียหายจะได้ออกไปทำงานภายนอกตามความต้องการของตนเอง

โดยในปี ๒๕๖๔ มีผู้เสียหายออกไปทำงานภายนอกรวม ๑๓ คน มีรายได้จากการออกไปทำงานภายนอกรวม ๔๑๘,๓๒๒ บาท สำหรับผู้เสียหายที่ไม่สามารถออกไปทำงานภายนอกได้ สถานคุ้มครองจะจัดให้มี

การทำงานในสถานคุ้มครอง โดยกระบวนการทำงานจะมีประกาศให้ผู้เสียหายที่สนใจมาสมัครงาน แล้วมีคณะกรรมการของสถานคุ้มครองพิจารณาการทำงานตามความเหมาะสม โดยให้มีการหมุนเวียนผู้เสียหายที่ทำงานได้ เพื่อสร้างความเข้าใจในกระบวนการทำงานที่ถูกต้องให้กับผู้เสียหายอีกทางหนึ่ง ทั้งนี้ ในปี ๒๕๖๔ มีผู้เสียหายที่ทำงานในสถานคุ้มครองรวม ๖๒ คน มีรายได้จากการทำงานในสถานคุ้มครอง รวม ๑,๑๐๒,๒๐๐ บาท

๑๐. ไม่ทำให้การยินยอมเข้าร่วมกระบวนการสืบสวนคดีต่อผู้ค้ำนุชย์เป็นเงื่อนไขในการระบุสถานะความเป็นผู้เสียหายและเข้าถึงบริการของรัฐ

ในกระบวนการคัดแยกผู้เสียหายจากการค้ำนุชย์ กระทรวง พม. ในฐานะหน่วยงานด้านการคุ้มครองช่วยเหลือ ได้จัดส่งเจ้าหน้าที่ร่วมทีมสหวิชาชีพในการสัมภาษณ์เพื่อคัดแยกผู้เสียหาย เพื่อให้การคุ้มครองช่วยเหลือผู้ที่อยู่ระหว่างการคัดแยก ในกรณีที่บุคคลนั้นอาจมีความต้องการได้รับการช่วยเหลือระหว่างการสัมภาษณ์ ภายใต้หลักการทำงานที่เป็นมิตรกับผู้เสียหายตั้งแต่กระบวนการคัดแยก

โดยภายหลังจากการคัดแยกแล้ว หากเป็นผู้เสียหายและไม่ประสงค์จะเข้ารับการคุ้มครอง เจ้าหน้าที่จะดำเนินการแจ้งสิทธิให้ผู้เสียหายทราบ และแจ้งข้อมูลช่องทางการติดต่อสำหรับผู้เสียหาย เพื่อสามารถติดต่อในการช่วยเหลือตามสิทธิได้ในภายหลัง นอกจากนี้ กองทุนเพื่อการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ ได้อนุมัติเงินจำนวน ๙๑๗,๙๒๐ บาท สำหรับการให้บริการการช่วยเหลือบุคคลที่อยู่ระหว่างการคัดแยก เป็นค่าใช้จ่ายในเรื่องของค่าอาหาร ค่าของใช้ส่วนตัว ค่ารักษาพยาบาลกรณีเจ็บป่วย และค่าที่พัก ระหว่างกระบวนการคัดแยก เพื่อสร้างความมั่นใจว่าบุคคลที่อยู่ในระหว่างการคัดแยกจะได้รับบริการเบื้องต้นจากรัฐได้อย่างเหมาะสม ทั้งนี้ สำหรับผู้เสียหายที่ยังไม่มีความพร้อมในการให้ความร่วมมือในการดำเนินคดี หรือไม่มีความประสงค์จะดำเนินคดี กระทรวง พม. ก็ได้มีบริการการให้ความช่วยเหลือเฉพาะหน้าตามสภาพปัญหาความเดือดร้อนของผู้เสียหายนั้น ทั้งการช่วยเหลือในรูปแบบของเงินสงเคราะห์ การประสานจัดหาบริการอื่น ๆ ตามความต้องการ เป็นต้น

๑๑. ดำเนินการเพื่อให้แน่ใจว่า ผู้เสียหายมีความพร้อมในการเข้าสู่กระบวนการทางศาลอย่างเหมาะสม รวมถึงการเพิ่มการเข้าถึงพนักงานอัยการ หรือความร่วมมือกับองค์กรที่ไม่ใช่ภาครัฐ (NGOs) ในการเตรียมความพร้อมให้กับผู้เสียหาย

๑๑.๑ สำนักงานอัยการสูงสุดได้มีหนังสือเวียนชักชวนความเข้าใจ ให้พนักงานอัยการเตรียมคดีค้ำนุชย์ทุกคดี และพบพยานและผู้เสียหายทุกคนก่อนการพิจารณาคดี เพื่อให้การดำเนินคดีค้ำนุชย์ประสบความสำเร็จ โดยหนังสือเวียนถือระเบียบปฏิบัติที่มีผลบังคับทางวินัย

สิ่งที่ต้องดำเนินการต่อไป เพื่อสร้างมาตรฐานในการปฏิบัติงาน โดยสำนักงานคดีค้ำนุชย์ สำนักงานอัยการสูงสุด กำหนดจัดโครงการบทบาทของพนักงานอัยการในการคุ้มครองสิทธิผู้เสียหายกับการเตรียมความพร้อมให้ผู้เสียหายในคดีค้ำนุชย์เข้าสู่กระบวนการยุติธรรม ระหว่างตุลาคม – ธันวาคม ๒๕๖๔ เพื่อให้ผู้เสียหายในคดีค้ำนุชย์ได้ทบทวนข้อเท็จจริงต่าง ๆ ล่วงหน้า มีความรู้ความเข้าใจ ความมั่นใจ และเตรียมพร้อมในการเข้าสู่กระบวนการดำเนินคดีค้ำนุชย์ รวมทั้งให้พนักงานอัยการทั้งส่วนกลางและภูมิภาคได้ตระหนักถึงการทำงานร่วมกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ พนักงานสอบสวน เจ้าหน้าที่สถานคุ้มครองทั้งภาครัฐและ

ภาคเอกชน ในการเตรียมความพร้อมให้กับผู้เสียหาย ก่อนและขณะดำเนินคดีชั้นศาล รวมทั้งแก้ไขปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ให้กับผู้เสียหายในคดีค้ำมนุษย์ได้ทันท่วงที

๑๑.๒ สำนักงานคดีค้ำมนุษย์ สำนักงานอัยการสูงสุด ร่วมกับโครงการอาเซียนออสเตรเลีย เพื่อต่อต้านการค้ามนุษย์ จัดโครงการบทบาทของพนักงานอัยการในการดำเนินคดีค้ำมนุษย์ในระดับภูมิภาค : การประสานงานระหว่างพนักงานอัยการและพนักงานสอบสวน และความร่วมมือของหน่วยงานต่าง ๆ ในการเตรียมความพร้อมผู้เสียหายสำหรับการพิจารณาคดีค้ำมนุษย์ในชั้นศาลมีวัตถุประสงค์เพื่อ พนักงานอัยการในภูมิภาค ตระหนักถึงบทบาทของตนในการดำเนินคดีค้ำมนุษย์โดยใช้วิธีการที่ยืดผู้เสียหายเป็นศูนย์กลาง พนักงานอัยการและเจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมายแลกเปลี่ยนและหารือเกี่ยวกับแนวทางในการเสริมสร้างความร่วมมือในชั้นสืบสวนสอบสวน เพื่อให้ทราบบทบาทระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ในการเตรียมความพร้อมพยานในการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม โดยกลุ่มเป้าหมายประกอบด้วย พนักงานอัยการ ซึ่งเป็นผู้ปฏิบัติงานคดีค้ำมนุษย์ในภาค ๓ และ ๔ และผู้แทนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านการต่อต้านการค้ามนุษย์ในภาค ๓ และ ๔ เช่น สำนักงานตำรวจแห่งชาติ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ สถานคุ้มครองของรัฐและเอกชน นักสังคมสงเคราะห์ เป็นต้น โดยโครงการนี้ได้จัดขึ้น ณ พื้นที่ภาค ๓ จังหวัดอุบลราชธานี เมื่อวันที่ ๒๔ - ๒๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕ และในพื้นที่ภาค ๔ จังหวัดขอนแก่น เมื่อวันที่ ๓ - ๔ มีนาคม ๒๕๖๕ สำหรับพื้นที่ ภาค ๕, ๖, ๘ และ ๙ จะดำเนินการให้แล้วเสร็จภายในเดือนพฤษภาคม ๒๕๖๕ ต่อไป

๑๑.๓ พม. พัฒนาศักยภาพเจ้าหน้าที่ในสถานคุ้มครองทุกแห่ง เพื่อให้เป็นผู้จัดการรายกรณี (Case Manager) ในการให้ความคุ้มครองช่วยเหลือผู้เสียหายได้อย่างครอบคลุมทุกมิติ ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สังคม ครอบครัว กฎหมาย การแพทย์ รวมถึงการสร้างทีมสหวิชาชีพภายนอกประจำสถานคุ้มครอง เพื่อให้คำแนะนำในการช่วยเหลือคุ้มครองผู้เสียหายที่มีความต้องการเฉพาะเป็นรายกรณี โดยเฉพาะด้านกฎหมาย และทางการแพทย์ (โดยเฉพาะด้านจิตใจเป็นกรณีพิเศษ)

นอกจากนี้ สถานคุ้มครองได้พัฒนาความร่วมมือกับพนักงานอัยการ และหน่วยงานนอกภาครัฐ ในการเข้ามามีส่วนร่วมเตรียมการผู้เสียหายสำหรับกระบวนการในชั้นศาล เพื่อให้การดำเนินคดีมีประสิทธิภาพมากที่สุด

๑๒. สนับสนุนให้ผู้พิพากษาในคดีค้ำมนุษย์ใช้แนวทางการยืดผู้เสียหายเป็นศูนย์กลาง และคำนึงถึงบาดแผลทางใจอย่างต่อเนื่อง

๑๒.๑ การคุ้มครองผู้เสียหายในคดีค้ำมนุษย์ในชั้นศาล นอกจากจะมีหลักการและมาตรการต่าง ๆ ที่ศาลต้องถือปฏิบัติตามที่กฎหมายกำหนดไว้ เช่น หลักการไม่ลงโทษผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ในคดีที่เป็นผลเกี่ยวเนื่องมาจากการถูกค้ามนุษย์ ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๑ การรับฟังข้อมูลเกี่ยวกับผลกระทบหรือความเสียหายที่เกิดต่อร่างกายหรือจิตใจ และข้อวิตกกังวลหรือข้อคิดเห็นอย่างอื่นของผู้เสียหายที่จัดทำโดยเจ้าหน้าที่ (Victim Impact Statement) ตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาดีคดีค้ามนุษย์ พ.ศ. ๒๕๕๙ มาตรา ๑๐ ยังมีแนวปฏิบัติสำคัญที่ศาลต้องถือปฏิบัติด้วยเช่นกัน ได้แก่ คำแนะนำของประธานศาลฎีกา เกี่ยวกับแนวทางการปฏิบัติต่อผู้เสียหายในคดีอาญา ๒๕๖๓ ซึ่งมีหลักการสำคัญว่า ศาลพึงปฏิบัติต่อผู้เสียหายด้วยความเข้าใจและคำนึงถึงศักดิ์ศรีของบุคคล ตลอดจนความปลอดภัยและผลกระทบที่จะเกิดขึ้นต่อร่างกาย จิตใจ ฐานะ สถานะภาพทางสังคม ความเป็นอยู่ ความปลอดภัย และการ

ดำรงชีวิตของผู้เสียหายอันเนื่องมาจากการดำเนินกระบวนการพิจารณาทางศาล ทั้งนี้ คำแนะนำของประธานศาลฎีกาดังกล่าวได้กำหนดมาตรการต่าง ๆ ให้ศาลปฏิบัติต่อผู้เสียหาย เช่น การแจ้งสิทธิตามกฎหมายให้แก่ผู้เสียหายทราบ เป็นต้นว่า สิทธิในการเรียกค่าสินไหมทดแทน สิทธิในการขอให้ศาลแต่งตั้งทนาย สิทธิในการแถลงผลกระทบที่ตนได้รับจากการกระทำความผิดเพื่อประกอบดุลพินิจในการทำคำพิพากษา ตลอดจนการแจ้งขั้นตอนการดำเนินกระบวนการพิจารณา ความคับหน้าและสิ้นสุดการดำเนินกระบวนการพิจารณาให้ผู้เสียหายทราบ และมาตรการป้องกันการเผชิญหน้าระหว่างผู้ต้องหากับผู้เสียหาย โดยคำแนะนำของประธานศาลฎีกาดังกล่าวนำไปใช้ในคดีอาญาทุกประเภทรวมทั้งคดีค้ามนุษย์ และเป็นแนวทางสำคัญที่สนับสนุนและเน้นย้ำให้ผู้พิพากษาต้องใช้แนวทางการยึดผู้เสียหายเป็นศูนย์กลางและคำนึงถึงบาดแผลทางใจอยู่เสมอ ซึ่งหลักการและแนวคิดเรื่องการยึดผู้เสียหายเป็นศูนย์กลางนี้ ได้มีการนำมาใช้จริงในทางปฏิบัติในการพิจารณาคดีด้วย **ยกตัวอย่างเช่น** ในคดีที่ศาลจังหวัดนนทบุรีมีคำพิพากษาเมื่อวันที่ ๑๙ กันยายน ๒๕๖๓ และเมื่อวันที่ ๑๙ ตุลาคม ๒๕๖๓ ผู้เสียหายเป็นเด็กผู้หญิงอายุประมาณ ๑๗ ปี จำนวน ๕ คน ถูกหลอกให้ทำวิดีโอคลิปอนาจารของตนเองแล้วส่งต่อให้กับจำเลยมากกว่า ๑๐ ครั้ง พนักงานอัยการโจทก์พิจารณาแล้วเห็นว่าหากต้องสืบพยานผู้เสียหายปากดังกล่าวประกอบคำรับสารภาพจำเลย ผู้เสียหายจะได้รับความกระทบกระเทือนทางจิตใจเป็นอย่างมาก จึงขออนุญาตศาลให้รับฟังแผ่นบันทึกภาพเสียงและคำให้การขึ้นสอบสวนแทนการเบิกความในชั้นพิจารณา โดยคำนึงถึงการยึดหลักผู้เสียหายเป็นศูนย์กลางเป็นสำคัญ ศาลจึงได้อนุญาตตามคำร้องของพนักงานอัยการโจทก์ ทำให้ผู้เสียหายไม่ต้องเล่าถึงเหตุการณ์อันกระทบกระเทือนจิตใจซ้ำหลายครั้ง

๑๒.๒ การจัดประชุมหารือโตะกลมระหว่างศาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เรื่อง "แนวปฏิบัติของศาลและความร่วมมือระหว่างหน่วยงานในการนำไปสู่การเพิ่มประสิทธิภาพศาลที่คำนึงถึงความละเอียดอ่อนต่อผู้เสียหายจากคดีค้ามนุษย์" เมื่อวันที่ ๑๖ กันยายน ๒๕๖๔ ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ โดยกลุ่มเป้าหมายคือ ผู้พิพากษาซึ่งเป็นคณะทำงานปรับปรุงหนังสือคู่มือปฏิบัติราชการของตุลาการ ส่วนวิธีพิจารณาคดีค้ามนุษย์จำนวน ๑๑ ท่าน และตัวแทนหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ๑๔ คน การประชุมดังกล่าวได้มีการนำเสนอประเด็นเรื่องศาลที่คำนึงถึงความละเอียดอ่อนของผู้เสียหายในมุมมองสากล โดยนักวิจัยที่ปรึกษาโครงการอาเซียน - ออสเตรเลียเพื่อต่อต้านการค้ามนุษย์ (ASEAN-Australia Counter Trafficking: ASEAN - ACT) ซึ่งพบว่าประเด็นเรื่องศาลที่คำนึงถึงความละเอียดอ่อนของผู้เสียหายดังกล่าว สอดคล้องตามคำแนะนำของประธานศาลฎีกาเกี่ยวกับแนวทางการปฏิบัติต่อผู้เสียหายในคดีอาญา ๒๕๖๓ ทั้งนี้ ในการประชุมได้มี การอภิปรายแนวปฏิบัติปัญหาข้อกฎหมายหรือข้อเท็จจริงต่าง ๆ ตลอดจนการแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นของผู้ปฏิบัติงานจากหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับคดีค้ามนุษย์ อันเป็นการประสานความร่วมมือระหว่างศาลยุติธรรมกับหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับคดีค้ามนุษย์ และสร้างความตระหนักถึงหลักการคุ้มครองผู้เสียหายโดยยึดผู้เสียหายเป็นศูนย์กลาง

อนึ่ง โครงการและกิจกรรมต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้น ได้มีการเก็บรวบรวมประเด็นสำคัญที่เกิดขึ้นจากการอภิปรายแลกเปลี่ยนไว้สำหรับเป็นข้อมูลในการปรับปรุงหนังสือคู่มือปฏิบัติราชการของตุลาการ ส่วนวิธีพิจารณาคดีค้ามนุษย์ให้มีความทันสมัยและครอบคลุมประเด็นปัญหาในการปฏิบัติงานมากยิ่งขึ้น โดยสำนักงานศาลยุติธรรมได้เริ่มดำเนินการปรับปรุงหนังสือคู่มือปฏิบัติราชการของตุลาการ ส่วนวิธีพิจารณาคดีค้ามนุษย์ตั้งแต่วันที่ ๑ มีนาคม ๒๕๖๔ ซึ่งคาดว่าจะแล้วเสร็จ และสามารถเผยแพร่แก่ผู้ปฏิบัติงานได้ในปี ๒๕๖๕

๑๓. บังคับให้มีการจ่ายค่าจ้างโดยสม่ำเสมอมีการปฏิบัติตามข้อกำหนดให้นายจ้างต้องจ่ายค่าธรรมนิยม การ จัดหางานสำหรับแรงงานต่างด้าว และสิทธิของลูกจ้างในการถือครองเอกสารประจำตัว และเอกสารทางการเงินของตนเอง

กระทรวงแรงงานมีกฎหมาย แนวปฏิบัติ และข้อกำหนดการจ่ายค่าธรรมนิยมการทำงานของคนต่าง ด้าวและการได้รับค่าจ้างของแรงงาน ดังนี้

๑๓.๑ พระราชกำหนดการบริหารจัดการการทำงานของคนต่างด้าว พ.ศ. ๒๕๖๐ และที่แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา ๔๙ กำหนดให้นายจ้าง ซึ่งเป็นผู้นำคนต่างด้าวมาทำงานกับตนในประเทศจะเรียก หรือรับเงินหรือ ทรัพย์สินอื่นใดที่เกี่ยวกับการนำคนต่างด้าวมาทำงานจากคนต่างด้าวไม่ได้เว้นแต่เป็น ค่าใช้จ่ายที่อยู่ใน ความรับผิดชอบของคนต่างด้าวที่นายจ้างได้ออกให้ไปก่อน ได้แก่ ค่าหนังสือเดินทาง ค่าตรวจสุขภาพ ค่าใบอนุญาตทำงาน หรือค่าใช้จ่ายอื่นทำนองเดียวกันตามที่อธิบดีประกาศกำหนดให้นายจ้างหักได้จากค่าจ้าง ค่าล่วงเวลา ค่าทำงานในวันหยุด หรือค่าล่วงเวลาในวันหยุด โดยให้ นายจ้างหักจากเงินที่คนต่างด้าวมียกสิทธิได้รับ ตามอัตราที่จ่ายจริงได้แต่จะหักได้ไม่เกินร้อยละสิบ ของเงินที่คนต่างด้าวมียกสิทธิได้รับในแต่ละเดือน ในกรณีที่มิได้ มีข้อตกลงว่านายจ้างจะเป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายในการเดินทางให้ลูกจ้าง และนายจ้างได้ออกค่าเดินทางให้ก่อน ให้ นายจ้างหักจากเงินที่คนต่างด้าวมียกสิทธิได้รับตามวรรคหนึ่งได้

๑๓.๒ พระราชกำหนดการบริหารจัดการการทำงานของคนต่างด้าว พ.ศ. ๒๕๖๐ และที่แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา ๑๓๑ กำหนดให้ผู้ใดที่ยึดใบอนุญาตทำงานหรือเอกสารสำคัญของคนต่างด้าวไว้ ต้องระวางโทษจำคุกไม่ เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

๑๓.๓ กรมการจัดหางานได้มีการเก็บค่าธรรมนิยมใบอนุญาตทำงานแรงงานต่างด้าว ๓ สัญชาติ ที่เข้ามาทำงานในประเทศไทยตามกฎหมายกระทรวง กำหนดค่าธรรมนิยมและยกเว้นค่าธรรมนิยมการบริหารจัดการ การทำงานของคนต่างด้าว พ.ศ. ๒๕๖๓ เพียงปีละ ๙๐๐ บาท เท่านั้น

๑๓.๔ การดำเนินคดีกับนายจ้าง/สถานประกอบการและแรงงานต่างด้าว ตามพระราชกำหนด การบริหารจัดการการทำงานของคนต่างด้าว พ.ศ. ๒๕๖๑

ปีงบประมาณ ๒๕๖๔ กรมการจัดหางานดำเนินการตรวจสอบนายจ้าง/สถานประกอบการ และ ตรวจสอบแรงงานต่างด้าว มีการดำเนินคดีนายจ้าง/สถานประกอบการ ๑,๐๔๗ ราย/แห่ง และดำเนินคดี แรงงานต่างด้าว ๑,๔๓๗ คน

(๑) การดำเนินคดีกับนายจ้าง/สถานประกอบการในข้อหา ดังนี้

- รับคนต่างด้าวทำงานโดยไม่มีใบอนุญาต (มาตรา ๙) จำนวน ๒๙๕ ราย
- ไม่แจ้งเข้า-แจ้งออกการทำงานของคนต่างด้าวภายใน ๑๕ วัน (มาตรา ๑๓) จำนวน ๘๓๕ ราย
- มาตรา ๙ และมาตรา ๑๓ (ทำผิดทั้งสองมาตรา) จำนวน ๒๑ ราย
- มาตราอื่น ๆ จำนวน ๓ ราย

(๒) การดำเนินคดีกับแรงงานต่างด้าว ในข้อหา ดังนี้

- คนต่างด้าวทำงานโดยไม่มีใบอนุญาตทำงาน (มาตรา ๘) จำนวน ๒๑๕ คน
- คนต่างด้าวไม่แจ้งเข้าทำงานภายใน ๑๕ วัน (มาตรา ๖๔/๒) จำนวน ๗๗๑ คน
- คนต่างด้าวไม่สามารถแสดงใบอนุญาตทำงานต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ในเวลาอันสมควร (มาตรา ๖๘) จำนวน ๒ คน
- มาตราอื่น ๆ จำนวน ๓ คน

๑๓.๕ กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน ได้กำกับดูแลให้แรงงานได้รับค่าจ้างตามกฎหมายแรงงานที่ได้มีการกำหนดให้นายจ้างต้องจ่ายค่าจ้าง ค่าทำงานล่วงเวลา ค่าทำงานในวันหยุด และค่าล่วงเวลาในวันหยุดไม่น้อยกว่าเดือนละ ๑ ครั้ง ทั้งนี้ สำหรับแรงงานประมง นายจ้างจะต้องจ่ายค่าจ้างฯ ผ่านบัญชีธนาคารเท่านั้น

๑๓.๖ กระทรวงแรงงานตรวจสอบนายจ้าง/สถานประกอบการ โดยดำเนินการตรวจสอบนายจ้าง/สถานประกอบการ จำนวน ๕๖,๑๘๖ ราย และพบการกระทำความผิด ๑,๑๕๔ ราย โดยมีข้อหาดังนี้ จ้างคนต่างด้าวที่ไม่มีใบอนุญาตทำงาน จำนวน ๒๙๕ ราย ไม่แจ้งเข้า – แจ้งออกการทำงานของคนต่างด้าวภายใน ๑๕ วัน จำนวน ๘๓๕ ราย กระทำความผิดทั้ง ๒ ข้อหา จำนวน ๒๑ ราย และมาตราอื่น ๆ จำนวน ๓ ราย

รวมทั้งดำเนินการตรวจสอบแรงงานต่างด้าว จำนวน ๗๔๑,๓๕๗ ราย พบการกระทำความผิด ๑,๖๖๙ ราย โดยมีข้อหาดังนี้ คนต่างด้าวทำงานโดยไม่มีใบอนุญาตทำงาน จำนวน ๒๑๕ ราย คนต่างด้าวไม่แจ้งเข้าทำงานภายใน ๑๕ วัน จำนวน ๗๗๑ ราย ทำผิดทั้ง ๒ ข้อหา จำนวน ๒๑ คน คนต่างด้าวไม่สามารถแสดงใบอนุญาตทำงานต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ในเวลาอันสมควร จำนวน ๒ ราย และมาตราอื่น ๆ ๓ ราย

๑๓.๗ กระทรวงแรงงานได้แต่งตั้งคณะทำงานเฉพาะกิจต่อต้านการค้ามนุษย์ด้านแรงงาน โดยแต่งตั้งเจ้าหน้าที่รับผิดชอบภารกิจด้านการป้องกันการค้ามนุษย์ด้านแรงงาน จำนวน ๑๓ คน โดยมีอำนาจหน้าที่ในการตรวจสอบหาข้อเท็จจริงและดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้องกับนายจ้าง/สถานประกอบการ ที่กระทำการ หรือสนับสนุนการค้ามนุษย์ จากการบังคับใช้แรงงานหรือบริการ สืบสวนหาข่าว เข้าร่วมปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ ประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการตรวจสอบ การบังคับใช้แรงงานหรือบริการ และการค้ามนุษย์ด้านแรงงาน เพื่อการขยายผลและส่งต่อดำเนินคดีให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยคณะทำงานเฉพาะกิจฯ ได้เข้าร่วมตรวจสอบข้อเท็จจริงกรณีที่น่าจะเข้าข่ายการบังคับใช้แรงงานหรือบริการที่อาจขยายผลไปสู่การค้ามนุษย์ด้านแรงงาน ในระหว่างเดือน มกราคม-มีนาคม ๒๕๖๕ โดยมีการลงพื้นที่เพื่อเข้าตรวจสอบข้อเท็จจริงตามเบาะแส/ข้อมูลที่ได้รับจากแหล่งข่าว จำนวน ๒ ครั้ง ได้แก่

ครั้งที่ ๑ เมื่อวันที่ ๖-๘ มีนาคม ๒๕๖๕ ณ จังหวัดภูเก็ต เพื่อตรวจสอบสภาพการจ้างการทำงานและการค้ามนุษย์ด้านแรงงานในกิจการประมงทะเล โดยคณะทำงานฯ ได้รับการประสานและร้องขอความช่วยเหลือจากลูกจ้าง จำนวน ๓ คน ซึ่งเป็นลูกเรือขนส่งทางทะเล (ขนส่งแก๊ส LPG) ว่ามีการให้ทำงาน ในเรือเดินทะเลต่อเนื่องหลังจากสัญญาหมดลงแล้ว โดยลูกเรือทั้ง ๓ คน ไม่สมัครใจในการทำงาน โดยคณะทำงานเฉพาะกิจฯ ได้ประสานหน่วยงานในพื้นที่จังหวัดภูเก็ตอย่างเร่งด่วน ประกอบด้วย ศูนย์อำนวยการรักษาผลประโยชน์ของชาติทางทะเล กองทัพเรือภาคที่ ๓ และสำนักงานสวัสดิการและคุ้มครองแรงงานจังหวัดภูเก็ต และ Stella Maris เพื่อให้ความช่วยเหลืออย่างเร่งด่วน สรุปข้อเท็จจริงพบว่า เป็นเรือกลเดินทะเลระหว่างประเทศ มีขนาด ๔,๙๖๑ ตัน กรอส ผู้ถือกรรมสิทธิ์เรือเป็นบริษัท ที่มีตั้งอยู่ที่กรุงเทพฯ จากการสอบข้อเท็จจริงพบว่ากัปตันเรือโดยเรือขนส่งก๊าซเหลวเดินทางมาจากประเทศอินโดนีเซียและกำลังจะเดินทางไปยังประเทศบังกลาเทศโดยเดินเรือผ่านน่านน้ำไทยในเขตพื้นที่ จังหวัดภูเก็ต มีลูกเรือสัญชาติไทย ทั้งหมด ๑๘ คน เป็นชาย ๑๗ คน หญิง ๑ คน จากการตรวจสอบสัญญาจ้างพบว่าหมดอายุตั้งแต่วันที่ ๑๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๔ จำนวน ๑๖ คน และพบว่า มีลูกเรือจำนวน ๕ คน ไม่ประสงค์จะต่อสัญญาจ้างและทำงานกับนายจ้างอีกต่อไป ปัจจุบันอยู่ระหว่างดำเนินการตรวจสอบ สภาพการจ้างการทำงานเพิ่มเติมว่าเรือลำดังกล่าวมีการกระทำความผิดที่เข้าข่ายการบังคับใช้แรงงานหรือบริการ ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. ๒๕๕๑ และที่แก้ไขเพิ่มเติมหรือมีความผิดตามกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องหรือไม่

ครั้งที่ ๒ เมื่อวันที่ ๑๑ มีนาคม ๒๕๖๕ ณ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อตรวจสอบเรื่องร้องเรียนเรื่องการขนแรงงานต่างด้ามาทำงาน ปรากฏข้อเท็จจริงเบื้องต้นว่า สถานประกอบการมีลูกจ้างทั้งหมด ๓๔ คน

ประกอบกิจการให้เข้าสถานที่เพื่อขายสินค้าทุกประเภท ได้ว่าจ้างลูกจ้างต่างด้าว (เมียนมา) ทำงานอยู่ จำนวน ๑๑ คน ไม่พบการกระทำความผิดที่เข้าข่ายการบังคับใช้แรงงาน หรือการค้ามนุษย์ด้านแรงงาน

๑๔. เพิ่มความพยายามเพื่อให้แน่ใจว่า นายจ้างจัดหาสำเนาเอกสารสัญญาจ้างแก่ลูกจ้างในภาษาที่ลูกจ้างเข้าใจ

๑๔.๑ กระทรวงแรงงาน โดยกรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงานได้ออกกฎกระทรวงคุ้มครองแรงงานในงานประมงทะเล พ.ศ. ๒๕๖๕ โดยมีสาระสำคัญ ดังนี้

(๑) การกำหนดให้นายจ้างต้องจัดทำสัญญาจ้างเป็นภาษาไทยและภาษาที่ลูกจ้างซึ่งเป็นคนต่างด้าวเข้าใจได้

(๒) การกำหนดให้นายจ้างที่มีลูกจ้างสิบคนขึ้นไปต้องจัดทำทะเบียนลูกจ้างเป็นภาษาไทยเก็บไว้ ณ สถานที่ทำงานของนายจ้างและลูกจ้าง

(๓) การกำหนดให้นายจ้างจัดทำเอกสารเกี่ยวกับการจ่ายค่าจ้างและค่าทำงานในวันหยุดเป็นภาษาไทยและภาษาที่ลูกจ้างซึ่งเป็นคนต่างด้าวเข้าใจได้ และเมื่อมีการจ่ายค่าจ้างและค่าทำงานวันหยุดให้แก่ลูกจ้างให้นายจ้างจัดให้ลูกจ้างลงลายมือชื่อในเอกสารไว้เป็นหลักฐาน

(๔) การกำหนดให้นายจ้างจัดให้มีอาหารและน้ำดื่มที่มีคุณภาพถูกสุขลักษณะและมีปริมาณที่เพียงพอให้เหมาะสมกับการทำงานและระยะเวลาการใช้ชีวิตบนเรือประมง

๑๔.๒ การเสนอกฎกระทรวงคุ้มครองแรงงานในงานประมง พ.ศ. เพื่อให้มีการจัดทำสัญญาจ้างที่มีภาษาที่แรงงานต่างด้าวเข้าใจรวมอยู่ด้วย ซึ่งเมื่อมีการจ้างแรงงานประมงในอนาคต กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงานจะได้จัดทำสัญญาจ้างให้มีภาษาที่แรงงานต่างด้าวเข้าใจรวมอยู่ด้วย ๓ ภาษา ได้แก่ เมียนมา กัมพูชา และลาว

ทั้งนี้ ร่างกฎกระทรวงดังกล่าว ผ่านความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๒๑ กันยายน ๒๕๖๔ และปัจจุบันอยู่ระหว่างการพิจารณาร่างกฎหมายจากคณะกรรมการกฤษฎีกา

๑๕. ส่งเสริมสภาพแวดล้อมที่เอื้อให้ผู้เสียหายและกลุ่มสนับสนุนผู้เสียหาย รายงานอาชญากรรมการค้ามนุษย์ โดยปราศจากความกลัวถูกฟ้องร้องตอบโต้จากนายจ้าง รวมถึงการใช้กฎหมายที่มีการแก้ไขเพิ่มเติมเพื่อยกฟ้องคดีที่โจทก์ฟ้องร้องโดยมีเจตนาไม่สุจริต หรือเพื่อข่มขู่จำเลย

๑๕.๑ รัฐบาลให้ความคุ้มครองบุคคลที่รายงานอาชญากรรมค้ามนุษย์ โดยปราศจากความกลัวถูกฟ้องร้องตอบโต้กลับ ตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ มาตรา ๑๓/๑ ซึ่งกำหนดให้บุคคลซึ่งแจ้งแก่พนักงานเจ้าหน้าที่หรือพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจให้ทราบว่ามีกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ ถ้าได้กระทำโดยสุจริตย่อมได้รับความคุ้มครอง ไม่ต้องรับผิดชอบทั้งทางแพ่งและอาญา ซึ่งเป็นหลักในการคุ้มครองบุคคลที่ไม่ต้องถูกดำเนินคดีทั้งทางแพ่งและอาญา

๑๕.๒ สำนักงานอัยการสูงสุดได้จัดตั้งศูนย์ประสานงานระหว่างพนักงานอัยการ ผู้เสียหาย และหน่วยงานต่าง ๆ ที่ทำงานในการคุ้มครองสิทธิผู้เสียหายในคดีค้ามนุษย์ (ศปอคม.) หรือ Coordination Center for Trafficking Victim (CCTV) เป็นศูนย์รับแจ้งเหตุเพื่อประสานงานกับทุกฝ่ายทั้งหน่วยงานภาครัฐ และ ภาคประชาสังคมทั้งภายในประเทศ ต่างประเทศและในระดับระหว่างประเทศ ในการคุ้มครองสิทธิผู้เสียหายคดีค้ามนุษย์และให้คำแนะนำปรึกษาปัญหาข้อกฎหมาย เผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับคดีค้ามนุษย์ โดยเมื่อวันที่๑ ธันวาคม

๒๕๖๔ สำนักงานอัยการสูงสุดได้ร่วมกับมูลนิธิ ไอเจเอ็ม จัดประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อศึกษาแนวทางการทำงานร่วมกันระหว่างพนักงานอัยการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์และภาคประชาสังคม โดยมีวัตถุประสงค์ในการคุ้มครองสิทธิผู้เสียหายในคดีค้ามนุษย์ในประเด็นผลกระทบของการค้ามนุษย์ที่มีต่อผู้เสียหาย (Victim Impact Statement) และเพื่อสร้างแนวทางการติดต่อประสานงานระหว่างผู้เสียหายและพนักงานอัยการในทุกช่วงเวลาของการดำเนินคดี ประชาสัมพันธ์บทบาทหน้าที่ วิธีการ และช่องทางการติดต่อศูนย์ประสานงานระหว่างพนักงานอัยการ ผู้เสียหาย และหน่วยงานต่าง ๆ ที่ทำงานในการคุ้มครองสิทธิผู้เสียหาย

ผลงานโครงการริเริ่มสร้างสรรค์ที่สำคัญด้านการต่อต้านการค้ามนุษย์ (Flagship Project)

ข้อมูล ณ ๘ พ.ค. ๖๕

นอกเหนือจากการขับเคลื่อนภารกิจด้านการต่อต้านการค้ามนุษย์ตามข้อเสนอแนะ ๑๕ ข้อ ที่กระทรวงการต่างประเทศสหรัฐอเมริกาได้ระบุในรายงาน TIP Report ๒๐๒๑ ซึ่งรัฐบาลได้ดำเนินการจนมีผลลัพธ์เป็นที่ประจักษ์แล้ว รัฐบาลยังได้กำหนดโครงการ/กิจกรรมสำคัญในการต่อต้านการค้ามนุษย์ โดยมุ่งเน้น สร้างสรรค์นวัตกรรมในการยกระดับการต่อต้านการค้ามนุษย์ของไทยสู่มาตรฐานสากล มีผลการดำเนินการ ดังนี้

๑. จัดทำแผนปฏิบัติการว่าด้วย กลไกการส่งต่อระดับชาติ การบริหารจัดการคดี และการช่วยเหลือคุ้มครองผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ และการบังคับใช้แรงงานหรือบริการ พ.ศ. ๒๕๖๕ เพื่อกำหนด ขั้นตอนและแนวทางปฏิบัติ และยกระดับมาตรฐานการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานด้านป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ให้ดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย มีประสิทธิภาพ นำไปสู่การแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ หรือการบังคับใช้แรงงานหรือบริการ โดยยึดผู้เสียหายเป็นศูนย์กลาง ตามหลักสิทธิมนุษยชนและพันธกรณี ระหว่างประเทศโดยบรรจุ (๑) มาตรฐานการปฏิบัติงาน การตรวจคัดกรองเบื้องต้นเพื่อหาข้อบ่งชี้/ พฤติการณ์ที่ อาจสงสัยว่าจะเป็นผู้เสียหายจากการบังคับใช้แรงงานหรือบริการ และการค้ามนุษย์ด้านแรงงาน (SOP) ตาม พ.ร.บ.ป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ.๒๕๕๑ และที่แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา ๖/๑ (๒) กลไกการส่งต่อ ผู้เสียหายระดับชาติ (National Referral Mechanism) (๓) ช่วงระยะเวลาฟื้นฟูจิตใจ (Reflection Period) ไว้ในแผนปฏิบัติการ ซึ่งที่ประชุมคณะกรรมการ ปกค. มีมติเห็นชอบเมื่อ ๒๓ มี.ค. ๖๕

๒. จัดตั้งศูนย์คัดแยกผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ระดับประเทศ โดยได้ปรับปรุงอาคารศูนย์ฝึกอบรม สำนักงานตำรวจตรวจคนเข้าเมือง ให้เป็น “ศูนย์คัดแยกผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ระดับประเทศ” ดำเนินการตาม ๓ ภารกิจหลัก ได้แก่ (๑) ศูนย์เตรียมความพร้อมก่อนการคัดแยกผู้เสียหาย ใช้เป็นสถานที่คัดกรองและคัดแยก ผู้ที่มีเหตุอันควรเชื่อว่าจะอาจเข้าข่ายเป็นผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ (Presumed trafficking victims) ด้วยการ นำเทคโนโลยีและระบบฐานข้อมูลมาช่วยในกระบวนการคัดกรอง คัดแยก เพิ่มประสิทธิภาพการให้ ความช่วยเหลือเบื้องต้น โดยยึดผู้เสียหายเป็นศูนย์กลาง (๒) ศูนย์ปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ ของรัฐบาล (ศปก.ปคม.) เพื่อเป็นสถานที่ปฏิบัติงานร่วมกันของทีมสหวิชาชีพและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และ (๓) ศูนย์ความเป็นเลิศเพื่อต่อต้านการค้ามนุษย์ (Counter Trafficking in Persons Center of Excellence) ซึ่งที่ ประชุมคณะกรรมการประสานและกำกับการดำเนินงานป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ (คณะกรรมการ ปกค.) ครั้งที่ ๕/๒๕๖๔ มีมติเห็นชอบในหลักการเมื่อ ๒๒ พ.ย.๖๔ ทั้งนี้ คาดการณ์เปิดดำเนินการในช่วงปลายปี ๒๕๖๕

๓. จัดตั้งศูนย์ความเป็นเลิศเพื่อต่อต้านการค้ามนุษย์ (Counter Trafficking in Persons Center of Excellence) โดยร่วมมือกับรัฐบาลออสเตรเลีย ภายใต้การดำเนินการของโครงการ ASEAN-ACT เพื่อเสริมสร้างความร่วมมือด้านวิชาการ และแลกเปลี่ยนผู้เชี่ยวชาญระหว่างประเทศในภูมิภาคเอเชีย โดยที่ประชุมคณะกรรมการ ปกค. ครั้งที่ ๒/๒๕๖๕ มีมติเห็นชอบร่างบันทึกข้อตกลงว่าด้วยความร่วมมือระหว่างรัฐบาลไทยกับรัฐบาลออสเตรเลีย

ในการจัดตั้งศูนย์ความเป็นเลิศเพื่อต่อต้านการค้ามนุษย์ (Agreement between the Royal Thai Government and the Australian Government concerning Counter Trafficking in Persons Centre of Excellence) ซึ่งมีกำหนดลงนามในการประชุมเอเปค ปี ๒๕๖๕

๔. ออกมาตรการเชิงรุกด้านการป้องกันเด็กจากการค้ามนุษย์ ภายใต้โครงการส่งเสริมธุรกิจท่องเที่ยวที่ปลอดภัยและเป็นมิตรกับเด็ก (Child Safe Friendly Tourism Project) เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมการท่องเที่ยวที่ปลอดภัยและพัฒนาเป็น “มาตรฐานทางการท่องเที่ยว” และตัดช่องโอกาสให้มีการแสวงหาประโยชน์ทางเพศจากเด็กในทุกรูปแบบ โดยได้ดำเนินการตั้งแต่ปี ๒๕๖๒ ในพื้นที่นำร่องจังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย และลำพูน และได้ตั้งคณะอนุกรรมการขับเคลื่อนโครงการเพื่อขยายผลให้ครอบคลุมทั่วประเทศ

ผลกระทบจาก COVID-19

ต่อความพยายามของรัฐบาลในการต่อต้านการค้ามนุษย์

ข้อมูล ณ ๘ พ.ค.๖๕

มาตรการควบคุมการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) กระทบต่อสถานการณ์อาชญากรรมดั้งเดิม ในปี ๒๕๖๓ และต้นปี ๒๕๖๔ โดยมีแนวโน้มลดลงต่อเนื่อง คดีค้ามนุษย์มีแนวโน้มลดลง เนื่องจากรัฐบาลได้ประกาศสถานการณ์ฉุกเฉิน ตั้งแต่ ๒๖ มีนาคม ๒๕๖๓ จนถึงปัจจุบัน โดยใช้มาตรการเข้มงวดสูงสุด ประกาศปิดช่องทางเข้าประเทศ ปิดสถานที่เสี่ยง สถานบริการ ห้างสรรพสินค้า ร้านค้า ร้านอาหาร สถานประกอบการทุกประเภท โรงแรม รีสอร์ท ห้ามออกนอกเคสสถานเวลากลางคืน จำกัดการเดินทางข้ามเขตจังหวัด มาตรการการทำงานที่บ้าน และการเรียนออนไลน์ ทำให้ WHO หยิบยกประเทศไทยเป็นกรณีตัวอย่างในการควบคุมสถานการณ์ COVID-19 ได้ดี

๑. สถิติคดี

สถิติอาชญากรรมลดลงทุกประเภท ในปี ๒๕๖๓ เมื่อเทียบกับปี ๒๕๖๒ คดีประทุษร้ายต่อชีวิตร่างกาย และคดีข่มขืน ลดลง ๑๒% ชิง/ปล้นทรัพย์ ลดลง ๑๘% และคดียาเสพติด ลดลง ๑๖% ในส่วนของปี ๒๕๖๔ เมื่อเทียบกับปี ๒๕๖๓ คดีประทุษร้ายต่อชีวิตร่างกาย และคดีข่มขืน ลดลง ๔% และ ๑๐% ตามลำดับ และคดีชิง/ปล้นทรัพย์ ลดลง ๓๔%

ในห้วงเวลาเดียวกัน คดีค้ามนุษย์ในปี ๒๕๖๓ เมื่อเทียบกับปี ๒๕๖๒ ลดลงเช่นกัน จาก ๒๘๖ คดี ในปี ๒๕๖๒ ลดลงเหลือ ๑๓๓ คดีในปี ๒๕๖๓ ซึ่งได้รับผลกระทบจากมาตรการควบคุม จำกัดการเดินทาง ห้ามออกนอกเคสสถานในเวลากลางคืน และปิดสถานที่เสี่ยงตามมาตรการเว้นระยะห่าง ทำให้ปิดโอกาสและช่องทางในการกระทำความผิด แต่ในปี ๒๕๖๔ คดีค้ามนุษย์เพิ่มขึ้นเป็น ๑๘๘ คดี ซึ่งเป็นผลมาจากการผ่อนคลายมาตรการในการควบคุมสถานการณ์ Covid-19

การลักลอบเข้าเมืองผิดกฎหมายลดลงในช่วงเวลาเดียวกัน ในปี ๒๕๖๒ จับกุมได้ ๑๓๖,๕๓๗ ราย และลดลงเหลือ ๔๑,๖๖๐ ราย ในปี ๒๕๖๓ สำหรับปี ๒๕๖๔ จับกุมได้ ๒๗,๒๖๘ ราย ทั้งนี้ เนื่องจากหน่วยงานด้านความมั่นคงได้เพิ่มมาตรการตั้งพื้นที่แนวตะเข็บชายแดน สกัดกั้นมิให้คนต่างด้าวลักลอบข้ามแดนตามช่องทางธรรมชาติ คนข้ามแดนต้องผ่านมาตรการกักกันโรคตามแนวชายแดน

แต่ในขณะเดียวกัน พบว่าการค้ามนุษย์โดยเฉพาะคดีทางเพศ มีการใช้ช่องทางสื่อสังคมออนไลน์เพิ่มขึ้น ในปี ๒๕๖๒ มีสัดส่วนคดีออนไลน์ ๑๑% (๓๒ คดี จาก ๒๘๖ คดี) แต่ในปี ๒๕๖๓ เพิ่มขึ้นเป็น ๒๙% (๓๗ คดี จาก ๑๒๖ คดี) เพิ่มขึ้นเป็น ๕๗% (๑๐๗ คดี จาก ๑๘๘ คดี) ในปี ๒๕๖๔ และ คิดเป็น ๗๗% (๗๑ คดี จาก ๙๒ คดี) ในปี ๒๕๖๕

๒. การปรับรูปแบบการทำงานในช่วงการแพร่ระบาดของ Covid-19

ตั้งแต่กลางปี ๒๕๖๓ หน่วยงานบังคับใช้กฎหมายออกตรวจตรามาตรการควบคุมการเว้นระยะห่างทางสังคม และไม่ได้ WFH เช่นเดียวกับหน่วยงานราชการปกติ และได้ปรับใช้เทคนิคการสืบสวนออนไลน์มากขึ้น เห็นได้จากสถิติการจับกุมในสัดส่วนออนไลน์ที่เพิ่มสูงขึ้น พบความเคลื่อนไหวของขบวนการลักลอบนำคนเข้าเมืองผิดกฎหมายเพิ่มมากขึ้น และการหลอกลวงคนไทยไปบังคับใช้แรงงานในต่างประเทศทางสื่อออนไลน์เพิ่มมากขึ้นเช่นกัน โดยมีสถิติการจับกุมขบวนการนำพาคนต่างด้าวไปประเทศที่ ๓ จำนวน ๖ แก๊ง และขบวนการค้ามนุษย์ชาวไทยไปประเทศ ที่ ๓ (เมียนมา กัมพูชา และสหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ (UAE)) จำนวน ๕ แก๊ง

แต่อย่างไรก็ตามเนื่องจากการแพร่ระบาดของ COVID-19 ในเรือนจำในช่วงที่ผ่านมาหลายระลอก ส่งผลกระทบ ให้มีการแพร่เชื้อในห้องพิจารณาคดีของศาล จึงได้มีการเลื่อนการพิจารณาสืบพยานบ่อยครั้ง

ในการดำเนินคดีใน ชั้นตำรวจและอัยการ ยังคงดำเนินการไปตามปกติ โดยเจ้าหน้าที่ได้ใช้มาตรการป้องกันโรค การกักกันโรค การตรวจหาเชื้อของบุคคลที่เกี่ยวข้อง ในระหว่างการปฏิบัติหน้าที่

นอกจากนี้ รัฐบาลได้สั่งการให้กระทรวงมหาดไทย ตำรวจตระเวนชายแดน สำนักงานตรวจคนเข้าเมืองและเจ้าหน้าที่ฝ่ายความมั่นคง **เพิ่มความเข้มงวดกักกันควบคุมการลักลอบผ่านแดน และการกักตัวบุคคลที่เดินทางมาจากต่างประเทศ** ย่อมส่งผลเป็นการป้องกันการและการสกัดกั้นขบวนการผิดกฎหมาย หนีภาษี ค้ายาเสพติด รวมทั้งการค้ามนุษย์ และการลักลอบขนคนเข้าเมืองผิดกฎหมาย

มาตรการห้ามออกนอกเคสสถานเวลากลางคืน (เคอร์ฟิว) ฝ่ายความมั่นคง ทั้งตำรวจ ทหาร และพลเรือนออกตรวจร่วม รวมทั้ง**มาตรการป้องกันและควบคุมการแพร่ระบาดในโรงงาน (Factory SandBox)** ของกระทรวงแรงงาน ร่วมกับผู้ประกอบการ โรงงาน เข้าตรวจคัดกรองเชิงรุกแยกผู้ติดเชื้อ ให้การรักษา โดยไม่ปิดโรงงาน รวมทั้งให้การช่วยเหลือเยียวยาผู้ใช้แรงงานจากกองทุนประกันสังคม นับว่า มาตรการเชิงรุกของกระทรวงแรงงาน ได้ผลในเชิงจิตวิทยา และช่วยป้องกันนายจ้างไม่ให้เอารัดเอาเปรียบแรงงาน ในช่วงสถานการณ์ COVID-19 อีกด้วย

๓. การดำเนินการระบุตัวเหยื่อ การคัดแยก และการส่งต่อ

สำนักงานตำรวจแห่งชาติ โดยกองบังคับการปราบปรามการค้ามนุษย์ ได้ปรับเปลี่ยนระบบการทำงานในการระบุตัวเหยื่อ ในช่วงสถานการณ์แพร่ระบาดของ COVID-19 โดยดำเนิน**โครงการคัดแยกผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์แบบออนไลน์ และการประชุมคำลั่นใหม่จากการค้ามนุษย์แบบออนไลน์** ตัวอย่างเช่น ในกรณีที่กระทรวงการต่างประเทศ ได้ช่วยเหลือคนไทยในต่างแดน ซึ่งได้รับ การช่วยเหลือและส่งตัวผู้เสียหายกลับประเทศ ไทย ผู้เสียหายบางรายสุมเสี่ยงที่จะติดเชื้อ COVID-19 มาจากต่างประเทศ ทำให้ทีมงานคัดแยกผู้เสียหาย เช่น เจ้าหน้าที่ของกองบังคับการปราบปรามการค้ามนุษย์ เจ้าหน้าที่สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เจ้าหน้าที่กระทรวงแรงงาน ต้องทำงานร่วมกัน โดยต้องเว้นระยะห่างตามมาตรการป้องกัน ในช่วงสถานการณ์แพร่ระบาดดังกล่าว จึงได้ใช้การประชุมทางไกลผ่านจอภาพ ซึ่งเป็นการบูรณาการร่วมหน่วยงานระหว่าง เจ้าหน้าที่กระทรวงพัฒนาการสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เจ้าหน้าที่แรงงาน พนักงานอัยการ ผู้เสียหาย และ เจ้าหน้าที่ตำรวจที่ปฏิบัติหน้าที่ด้านสืบสวนสอบสวน เพื่อให้ การคัดแยกผู้เสียหายดำเนินไปได้ โดยไม่ให้เกิดความเสียหายต่อรูปคดี และเป็นการเพิ่มความปลอดภัยในการปฏิบัติงานสำหรับเจ้าหน้าที่ในการคัดแยก ตลอดจนเพื่อความปลอดภัย

ของผู้เสียหาย และประชาชนที่เดินทางมาร้องทุกข์ดำเนินคดีและประชุมค่าสินไหมทดแทนในคดีค้ำมนุษย์ โดยยึดผู้เสียหายเป็นศูนย์กลาง โดยเริ่มปรับรูปแบบ ในเดือนพฤษภาคม ๒๕๖๔ และดำเนินการต่อไปจนกว่าสถานการณ์ COVID - 19 จะเข้าสู่ภาวะปกติ

โดยเฉพาะกรณีคนไทยในต่างแดน ซึ่งได้รับการช่วยเหลือและส่งตัวกลับประเทศไทย ตามมาตรการควบคุมโรคและการเว้นระยะห่างในช่วงสถานการณ์โควิด-19 แพร่ระบาด เพื่อให้การคัดแยกผู้เสียหายดำเนินการโดยไม่เกิดความเสียหายในรูปคดี และเพื่อความปลอดภัยของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน

๔. การคุ้มครองและเยียวยาบาดแผลทางใจของผู้เสียหาย

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ได้เพิ่มมาตรการและประสิทธิภาพในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของ COVID- 19 ในขั้นตอนต่าง ๆ ของการคุ้มครองช่วยเหลือ ดังนี้

ขั้นตอนการคัดแยก - เป็นช่วงเวลาสำคัญที่จะระบุตัวตนของผู้เสียหาย โดยได้มีความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการตามมาตรการทางสาธารณสุข เช่น การกักตัว เป็นระยะเวลา ๑๔ วัน ก่อนการสัมภาษณ์เพื่อระบุตัวตนของผู้เสียหาย หรือ การมีการตรวจคัดกรองก่อนดำเนินการสัมภาษณ์ เพื่อช่วยให้กระบวนการค้นหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับผู้เสียหายมีระยะเวลาที่เหมาะสม และปลอดภัยจากสถานการณ์ในช่วง COVID-19

ขั้นตอนการคุ้มครอง - สถานคุ้มครองได้เพิ่มมาตรการในการป้องกันการแพร่ระบาดสำหรับผู้เสียหายที่รับเข้าใหม่ และผู้เสียหายรายเดิมที่อยู่ใน สถานคุ้มครอง โดยหน่วยงานนำส่งจะมีการดำเนินการตามมาตรการกักตัว (State Quarantine) เป็นระยะเวลา ๑๔ วัน และมีการตรวจคัดกรองหาเชื้อ COVID-19 ก่อนส่งผู้เสียหายเข้าสถานคุ้มครอง หลังจากที่ถูกผู้เสียหายเข้าสถานคุ้มครองแล้ว จะมีมาตรการกักตัวแยกจากผู้เสียหายรายเดิมอีก ๑๔ วัน เพื่อสร้างความมั่นใจในการคุ้มครองผู้เสียหายที่มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยผู้เสียหายได้รับการคุ้มครองตามมาตรา ๓๓ แห่งพระราชบัญญัติป้องกัน และปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. ๒๕๕๑ และที่แก้ไขเพิ่มเติม นอกจากนี้ผู้เสียหายมีอิสระในการใช้โทรศัพท์ ได้ตามความต้องการ โดยผู้เสียหายสามารถติดต่อครอบครัวได้ตามความประสงค์ รวมถึงสามารถเข้าถึงบริการอินเทอร์เน็ต เพื่อติดตามข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสถานการณ์ COVID 19 ในประเทศของตนเอง เพื่อลดความกังวลใจในระหว่างอยู่ในสถานคุ้มครองได้ด้วย

ขั้นตอนการส่งกลับ - ได้มีการประสานความร่วมมือเป็นรายกรณี ในการส่งผู้เสียหายกลับสู่ครอบครัวหรือประเทศต้นทาง เพื่อให้ผู้เสียหายและครอบครัวมีความมั่นใจในความปลอดภัยเพิ่มขึ้น โดยมีการเตรียมความพร้อมและการตรวจคัดกรองโควิดเบื้องต้นก่อนส่งกลับ และการประสานหน่วยงานประเทศปลายทางในการพิจารณารับตัวเป็นกรณีพิเศษ ในกระบวนการที่รวดเร็วขึ้น และลดขั้นตอนระหว่างชายแดนให้ใช้เวลาที่สั้นที่สุดเพื่อความปลอดภัยของผู้เสียหาย